

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1899. Andra Kammaren. N:o 24.

Lördagen den 15 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt föredragning statsutskottets utlåtande n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

Punkten 31.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen, att den årliga aflöningen för föreståndare och lektorer vid de tekniska elementarskolorna i Norrköping, Malmö, Örebro och Borås måtte bestämmas sålunda, att föreståndaren, som tillika är lektor, skulle erhålla 4,500 kronor, deraf 3,000 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, lektorn i byggnadskonst, beskrifvande geometri m. m. vid skolan i Örebro skulle erhålla 3,000 kronor, deraf 2,000 kronor lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, samt en hvar af öfrige lektorer skulle erhålla 3,500 kronor, deraf 2,200 kronor lön och 1,300 kronor tjänstgöringspenningar, med rättighet tillika för en hvar af lektorerna att efter fem års väl vitsordad tjänstgöring, infallande före eller efter dessa bestämmelsers trädande i tillämpning, åtnjuta ett ålderstillägg å lönen af 500 kronor och efter ytterligare fem års sådan tjänstgöring ett dylikt tillägg af 500 kronor att utgå af det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslag till ålderstillägg samt att för ändamålet det ordinarie anslaget till de tekniska elementarskolorna måtte höjas med ett belopp af 8,000 kronor.

Ang. aflöningen åt lärare vid vissa tekniska elementarskolor.

På anförda skäl hemställde utskottet,

att Riksdagen, i anledning af Kongl. Maj:ts förevarande framställning, må medgifva, att en hvar af lektorerna vid de tekniska elementarskolorna i Norrköping, Malmö, Örebro och Borås berättigas att — utöfver dem nu tillkommande två ålderstillägg, hvarterdera å 500 kronor, efter fem och tio års väl vitsordad tjänstgöring — efter ytterligare

*Ang. aflöning-
gen åt lärare-
vid vissa tek-
niska elemen-
tar-skolor.* fem års dylik tjenstgöring åtnjuta ett tredje ålderstillägg, likaledes å 500 kronor, att utgå af det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslag till ålderstillägg; dock att den lektorerna bitills tillkommande rätt till pension å allmänna indragningsstaten samt deras ställning till lärarnes vid elementarläroverken enke- och pupillkassa icke må härigenom undergå någon förändring.

(Forts.)

I fråga härom anförde

Herr vice talmannen Swartling: Herr talman! Då statsutskottet synes stå alldeles enigt med afseende å denna punkt, så kan det naturligtvis icke förefinnas någon den ringaste utsigt till eller förhoppning om att kunna åstadkomma någon ändring i det af statsutskottet framlagda förslaget. Jag kan dock det oakadt icke låta denna punkt passera alldeles oanmärkt förbi, ty frågan synes mig der till vara alltför vigtig. Den har naturligtvis i främsta rummet betydelse för dem, som den närmast angår, nemligen lärarne, som äro väl i behof af den löneförbättring, hvarom det kongl. förslaget handlar, men jag anser frågan ha en ofantligt stor praktisk betydelse för hela vår industri, derigenom att det är alldeles nödvändigt, att våra tekniska läroverk äro så ordnade, att de kunna dana unga män att, utrustade med förmåga och skicklighet, kunna inträda på industriens fält. Det synes mig vara fara för att detta senare icke kan åstadkommas, om man icke ställer så till, att de ifrågavarande lärarne kunna erhålla en väsentlig löneförbättring. Det har af dessa lärare i deras ansökan till Kongl. Maj:t erinrats om »att i det förslag till de tekniska skolornas omorganisation, som år 1877 blifvit genomfördt, af de för detta förslags utarbetande tillsatta komiterade framhållits, hurusom det af öfvervägande skäl vore påkalladt, att lektorerna vid de tekniska elementarskolorna vid sin första anställning erhöle en något högre aflöning än den, som tillkomme en lektor i lägsta lönegraden vid de allmänna läroverken, emedan vid en teknisk elementarskola en person i de flesta fall först vid en mera mogen ålder kunde erhålla anställning såsom lektor, hvarförutom för en kunnig och duglig man vid denna ålder vanligen ganska betydliga ekonomiska fördelar erbjöde sig i industriens tjenst.»

Nu är emellertid förhållandet det, att dessa löner hafva med den förhöjning af lönerna för lärarne vid de allmänna läroverken, som egt rum, kommit att i begynnelsen blifva lika med dessa senare, men då lektorerna vid de allmänna läroverken kunna komma upp till 5,000 kronor, stanna lektorerna vid de tekniska skolorna vid 4,000 kronor. Det är klart, att hvad som gälde för nära ett quartsekel sedan skall vara i högre grad gällande nu, i synnerhet om man tar i betraktande det stora uppsving, som industrien tagit, särskildt under de senare åren.

Det har under diskussionen angående den närmast föregående punkten blifvit erinradt om den fara, som de tekniska läroverken löpa derigenom, att lärarne på grund af den högre aflöningen vid enskilda verk och inrättningar hellre egna sig åt dem än åt skolundervisningen, och att man kan frukta, att denna senare kan komma att råka i ej så dugliga händer, som vi hade skäl att önska. Hvilka svårigheter det understundom redan nu kan erbjuda att få lämpliga personer, har jag

varit i tillfälle att erfaras, och jag ber att för kammaren få framlägga denna min erfarenhet. Vid tekniska elementarskolan i Norrköping behöfde en af lektorerna under vårterminen förra året erhålla tjänstledighet, och det var då endast med mycket stor svårighet, som man lyckades anskaffa vikarie. När emellertid samme lektor sedermera på grund af ett mycket fördelaktigt anbud antog plats i en industriell inrättning och sökte entledigande från sin befattning vid skolan, såg det ut, som om man icke skulle kunna få någon efterträdare. Helt kort före ansökningstidens utgång infann sig slutligen en, säger en enda, sökande, och jag tror mig veta, att denne sökande blef särskildt uppmannad dertill. Detta som bevis på hvarthän det synes leda, om man icke i vidare mån tillgodoser de berättigade kraf, som lärarne hafva.

I det utlåtande, som statskontoret har inlemnadt till Kongl. Maj:t, heter det också bland annat:

»Då det, på grund af hvad sökandena anfört, syntes vara af omständigheterna påkalladt, att lärarne vid de tekniska elementarskolorna vid sin första anställning erhöles en något högre aflöning än den, som tillkomme en lektor i lägsta lönegraden vid de allmänna läroverken, helst lektorerna vid dessa läroverk för uppflyttning i högre lönegrad egde tillgodoräkna sig före befordran till lektor utöfvad viss annan tjänstgöring jemväl utom allmänna läroverken, funne sig statskontoret — som icke ansåge skäl föreligga att, utöfver hvad i nu gällande lönestat redan egt rum, bereda de lektorer, som tillika vore föreståndare, en högre aflöning än öfrige lektorer — böra tillstyrka en förhöjning af föreståndare- och lektorlönerna vid de tekniska elementarskolorna.»

Denna förhöjning är så till vida afsevärd, att begynnelselönen är föreslagen till 3,500 kronor, medan den högsta dock stannar vid 4,500 kronor.

Herr statsrådet och chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet säger i det protokoll, som finnes bifogadt den kongl. propositionen:

»De skäl, som sålunda anförts för en förbättring af aflöningen för rektorer och lektorer vid de tekniska elementarskolorna, synas mig vara i hög grad behjertansvärda; och tager jag i betraktande dels vigtgen och betydelsen af undervisningen vid dessa skolor för utvecklingen af vår industri, dels utsträckningen och beskaffenheten af den undervisning, som ifragavarande lärare hafva att meddela, äfvensom den omständigheten, att flertalet af dem utan tvifvel skulle erhålla en ganska hög aflöning, om de ville taga anställning vid våra industriella verk och inrättningar, så kan jag ej annat än erkänna, att de anspråk på förbättrade lönevilkor, som af bemälda lärare och vederbörande skolstyrelser framstälts, ingalunda äro obefogade eller öfverdrifna. Mot hvad statskontoret i frågan anfört torde ock kunna invändas, att något egentligt skäl icke lär kunna angifvas, hvarför högsta aflöningen för en lektor vid en teknisk elementarskola skall stanna vid 4,500 kronor, då en lektor vid allmänt läroverk i högsta lönegraden erhåller 5,000 kronor.»

Då jag först läste detta, gjorde jag mig förhoppning om att den kongl. propositionen skulle komma att gå något längre, än hvad den befunnits hafva gjort, enär herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet funnit sig föranlåten att stanna vid hvad statskontoret

Ang. aflöningen
å lärare
vid vissa tekniska
elementarskolor.
(Forts.)

Ang. afstämning
gen åt lärare
vid vissa tekniska
elementarskolor.

(Forts.)

tillstyrkt. Herr statsrådet säger detta hafva skett på grund af en möjligen förestående omorganisation af de tekniska elementarskolorna. Här är alltså å nyo en sammanknytning af en lönefråga med en organisationsfråga, och jag kan för min del icke annat än beklaga, att så skett, ty denna fråga synes mig hafva bort kunna lösas oberoende af en blifvande organisationsfråga. Jag vill emellertid icke neka till, att det anförda skälet låter sig bruka.

Då man icke har att välja på något bättre, skulle jag för min del, i förhoppning, att det ej skall dröja allt för länge, innan lönefrågan blir på fullt tillfredsställande sätt ordnad, kunna vara nöjd med Kongl. Maj:ts förslag, som är så till vida bättre än statsutskottets, som begynnelselönen der utgår med 3,500 kronor, under det att den enligt statsutskottet fortfarande skulle blifva 3,000.

Jag skall därför, herr talman, anhålla, ehuru väl jag nogsammt inser, att vid nu rådaande förhållande yrkandet icke kan leda till något resultat, att få yrka bifall till den kongl. propositionen och afslag å statsutskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Sedan herr talmannen gifvit proposition dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag derå och bifall i stället till Kongl. Maj:ts i ämnet afgifna proposition, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 32.

Lades till handlingarna.

Punkterna 33—38.

Biföllos.

Punkten 39.

Ang. statsbidrag för undervisning och vård af vanartade döfstumma elever.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 5, hade herr Hj. Sjövall föreslagit, att Riksdagen för sin del måtte besluta, att döfstumskoldistrikt, hvars skolstyrelse finner nödvändigt att med vederbörande inspektörs medgifvande på distriktets bekostnad för undervisning och vård hos dertill kompetenta personer inackordera vanartade döfstumma elever, må för hvarje sådant barn uppbära lika stort årligt statsbidrag, som enligt Kongl. Maj:ts kungörelse angående anslag af allmänna medel till döfstumskolor den 31 maj 1889 skulle hafva tillkommit distriktet, om barnet erhållit undervisning och vård i af distriktet anordnad skola, dock under vilkor, att vederbörande inspektör finner barnets vård och undervisning tillfredsställande.

Utskottet hemställde emellertid,

att herr Sjövalls förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade motionären

Herr Sjövall: Herr grefve och talman! Ingen bör väl rättvisligen kunna klandra mig eller döma mig för otillbörlig captatio benevolentiae, då jag till en början tillåter mig erinra derom, att föreliggande fråga särskildt rör här i kammaren varande ombud för Malmöhus, Kristianstads och Blekinge län samt Malmö stad, enär, såsom bekant, landstingen i dessa län samt Malmö stad ega och underhålla tredje distriktets döfstumskola i Lund och följaktligen äro de, som lida ett intrång i sina rättigheter genom indragandet af statsanslag till någon eller några af denna skolas elever.

Ang. statsbidrag för undervisning och vård af vanartade döfstumma elever.

(Forts.)

Under närmast föregående år har det tvenne gånger inträffat, att styrelsen för sagda döfstumskola från skolans undervisningsdirektör och föreståndare fått mottaga det sorgliga meddelandet, att bland eleverna förefunnos några, som gjort sig skyldiga till svårare vanart. — Så hade bland de manliga eleverna tvenne flerfaldiga gånger med beränt mod brutit gällande ordningsstadgar och visat lärare och föreståndare uppensbart trots; slutligen hade de ock beträddts med stöld. Alla på dem tillämpade, till buds stående straffmedel hade visat sig vanmäktiga och endast tyckts förvärra och stegra deras ondska, så att de t. ex. omedelbart efter undergången arrest, skolans strängaste straffgrad, företagit sig att slå ut alla åtkomliga fönsterrutor i hela det stora skolhuset. — En qvinnlig elev hade, trots noggrann tillsyn, likväl lyckats smyga sig undan vårdares uppsigt och beträddts med grof osedlighet. Efter allvarligt öfvervägande fann styrelsen, att ifrågavarande elever genom en fortsatt vistelse vid skolan helt visst skulle komma att genom sitt förderfliga föredöme inverka menligt på en stor del af skolans öfriga lärjungar. Lättvindigast hade naturligtvis under sådana förhållanden varit att helt enkelt från skolan relegera eller afvisa dessa elever, som visat en lätja, olydnad och ett okynne, som drifvits till en för ordning och sedlighet inom anstalten farlig och oroväckande grad. — Men, mina herrar, sådana vanlottade stackare som döfstumma hvarken kan eller vill man behandla lika med fullsinnade ynglingar och jungfrur. De kunna ju icke undervisas af andra än dertill alldeles särskildt utbildade personer och skulle alltså genom en relegation blifva beröfvade snart sagdt hvarje möjlighet till förbättring genom undervisning och omvårdnad. Enär styrelsen därför hvarken hade hjerta eller mod att kasta ut de stackars vilseförda barnen, men icke heller kunde behålla dem qvar i skolan, beslöt den sig för att inackordera dem under deras sista skolår hos euskild f. d. döfstumskollärare på landet, och hade också den glädjen att från denne få mottaga af inspektören vitsordadt intyg derom, att de efter slutad kurs och erhållen konfirmationsundervisning lemnat honom såsom förbättrade och, såvidt människor kunna döma, helt omvända personer.

Sedan nu styrelsen på detta sätt förfarit och i döfstumskolans eget välförstådda intresse vidtagit anstalter, som helt naturligt välått distriktet ökade kostnader i följd af sin extraordinära art, har den emellertid fränkünt statsbidrag för dessa barn, oaktadt den för dem gjort vida mer än för de öfriga barnen, för hvilka den åtnjutit statsanslag. Då ett sådant förhållande syns mig vara för rättskänslan kränkande, har

Ang. stats-
bidrag för
undervisning
och vård af
vanartade
döfstumma
elever.

(Forts.)

jag väckt föreliggande motion och hemställt om Riksdagens beslut på att äfven för sådana döfstumskoleelever, som för vanart måste under någon kortare tid på vederbörande distrikts bekostnad utackorderas till undervisning och vård hos enskilde, måtte få åtnjutas stadgad statsbidrag.

Nu säger utskottet, att intet *mera allmänt behof* föreligger för mitt yrkande — men det vore väl högst bedröfligt, om yrkandet skulle göras först, då ett mera allmänt behof föreläge. Det är ju för att behofvet icke skall blifva mera allmänt, som döfstumskolestyrelsen vidtagit en åtgärd, hvilken städse visat sig vara den tillförlitligaste vid bekämpandet af ett ondt, nemligen att isolera det. Det är väl i bäcken, man skall stämma, och icke i ån. Vi hafva här helt nyligen för bekämpandet af en liten skadeinsekt beviljat högst betydliga belopp, sedan behofvet af hjälp mot densamma blifvit mera allmänt. Måhända skulle ett helt obetydligt belopp varit tillräckligt, om man genast vid fjärlens uppträdande observerat den och påbörjat utrotningskriget mot den. Så skall det säkerligen också vid bekämpandet af ett sedligt ondt städse visa sig klokt och minst kostsam att ingripa med kraft, innan härför blir ett mera allmänt behof.

Hade de gamla riksdagsveteranerna Ola Bosson Olsson och Lasse Jönsson, båda ledamöter i tredje distriktets döfstumskola, och båda varma ifrare för styrelsens nu ifrågavarande åtgärd, ännu suttit i denna kammare, skulle statsutskottet nog antagligen hafva resonerat på annat sätt, kanske sa: »Om en smittosam sjukdom, en farsot, står för dörren till en kommun, och fråga väckes om medel för dess utestängande, går det ej an att vägra, därför att behofvet ännu icke är mera allmänt. Här föreligger nu en fara för sedligheten inom en hel stor skola. Styrelsen har på ett erkännansvärdt sätt kraftigt ingripit mot det onda strax i dess begynnelse, och dess åtgärd att aflägsna och isolera smittämnet erkänna vi vara klok, hvadan inga skäl föreligga att härför indraga vederbörligt statsanslag, utan bör detta utgå äfven till nu ifrågavarande elever». — Ja, så skulle det nog då hafva låtit.

Det andra argumentet, som utskottet anført mot min motion, är, att ett villfarande af densamma skulle kunna hafva den påföljd, att svarshandterliga elever utan trängande nödvändighet skulle komma att från skolorna skiljas och öfverlemnas åt enskilda döfstumlärares undervisning och vård. En sådan farhåga är emellertid helt visst oberättigad, enär motionen icke vill tillerkänna styrelsen rätt till vidtagande af en sådan extraordinär åtgärd, *förrän* vederbörande inspektör dertill lemnat sitt medgifvande, och denne inspektör har också just i de af mig relaterade fallen kraftigt vitsordat, att åtgärden i förevarande fall icke blott vore lämplig, utan rent af nödvändig.

Om jag härmed lyckats visa, att min motion grundar sig på rättvisa och billighet, återstår att se, om jag kan hoppas på understöd af de af kammarens ledamöter, som denna fråga närmast berör. Intill dess, herr talman, har jag intet yrkande att framställa.

Herr Zottermann: Det kan icke nekas, att de motiv, som statsutskottet anført för afslag, äro beaktansvärda. För så vidt jag funnit, har utskottet icke nekat, att sådana vanartiga döfstumma elever kunna

förefinnas, som motionären här framhållit, ehuru utskottet säger, att något mera allmänt behof af sådana bestämmelser, som i motionen blifvit föreslagna, utskottet vederligen icke gjort sig gällande. Deri ger jag utskottet rätt. Skälet härtill torde vara följande: Innan en sådan åtgärd vidtages som den, att en hemställen göres till vederbörande anstalts direktions om en lärjunges afskiljande från anstalten, hafva naturligtvis anstaltens föreståndare och lärarepersonal till elevers förbättring användt alla andra upptänkliga medel, ehuru förgäfvades. Särskildt är det svårt att framställa ett sådant förslag, när man vet, att genom en utskriftsåtgärd den ifrågavarande lärjungen skulle lemnas utan undervisning, vård och uppfostran för framtiden. Det drager man sig för i det längsta. Men dermed är icke sagdt, att icke sådana svårigheter som de af motionären antydda förefinnas. Jag vill särskildt påpeka för kammaren, hurusom sådana alumner, hvilka här afses, komma ifrån hem, der deras uppfostran missriktats eller ock alldeles försumrats, och kommande in i anstalten med djupt inrotade oseder, äro af den sinnesbeskaffenhet, att de mer än andra förstå att insnärja sina kamrater i sina odygder; ja, de hafva den omtänksamheten att nästla in de bäst ansedda eleverna inom anstalten. Af denna auledning har man den allra största möda i världen att kunna upptäcka en smygande osed, i synnerhet om anstalten har ett större elevantal. Vore det så, att det kunde här, såsom i fråga om fullsinnade barn, vara tillfälle att skilja dem från läroverket och sända dem till en mindre anstalt eller en privatperson, så skulle sådan åtgärd varda till synnerligen stort gagn för anstalten. Sådana fall som de nu påpekade äro icke så allmänt kända, just emedan det känts så svårt att skilja ifrågavarande elever från anstalterna. Men det förekommer dock, att en och annan för kamraternas skull måste afskiljas. Sådant har händt vid kanske de flesta anstalter, och under min 26-åriga verksamhet har också jag varit med om sådant. Det synes mig därför vara stora skäl för att en sådan tanke, som motionären omfattat, blifver verklighet. Jag tror icke, att det kan ske i år, då utskottet är så enigt att afstyrka motionen. Men då denna fråga är af den beskaffenhet, att hon icke förlorar på att ligga till sig, föreställer jag mig, att, om statsutskottet en annan gång får denna fråga före, hon skall vinna utskottets erkännande. Jag har velat gifva motionären detta lilla understöd genom att vitsorda riktigheten af hvad han sagt och önskvärdheten deraf, att hans begäran förverkligas. Jag tillåter mig icke göra något yrkande, men hoppas, som sagdt, på bättre framgång nästa gång.

Ang. statsbidrag för undervisning och vård af vanartade döfstamma elever.
(Forts.)

Herr Svensson i Karlskrona: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag tror icke, att man behöfver vara lärare för att förstå, att de åtgärder, som vidtagits af döfstumskolestyrelsen i Lund, varit af den beskaffenhet, att de kunna återkomma på andra ställen. Det torde vara tydligt och klart, att, der sådana förhållanden existera som de, hvilka af motionären framstälts, dessa äro af den olyckliga beskaffenhet, att ett enda barn kan göra förskräckligt stor skada inom en anstalt genom att förleda andra barn att följa exemplet. Om då styrelsen vidtager en sådan åtgärd, som vidtagits af döfstumskolestyrelsen

Ang. stats-
bidrag för
undervisning
och vård af
vanartade
döfstumma
elever.
(Ports.)

i Lund och utackorderar ett sådant barn hos en person, som kan gifva det samma undervisning, som det får vid anstalten, men hos hvilken barnet icke kan göra någon skada, så torde det vara tydligt och klart, att det statsanslag, som utbetalas för barnet vid anstalten, också i detta fall bör utgå för barnet. Emellertid vågar jag lika litet som motionären framställa något yrkande, då utskottet varit enhälligt i sitt afslag; men jag vill uttala den förmodan, att, om eu sådan motion framkommer en annan gång, denna behjertansvärda sak skall vinna större framgång och utskottet fatta ett annat beslut.

Herr von Friesen: Till en början sympatiserade jag med motionärens förslag, men då jag fick höra, att det var döfstumskoledistriktet i dess helhet, som skulle betala dessa 250 kronor, hvarom frågan gäller, tyckte jag saken vara för liten för att deraf göra någon affär. Ty om staten eller det sydligaste döfstumskoledistriktet betalar dessa 250 kronor, kan det komma ungefär på ett ut.

Herr Sjövall: Det gläder mig innerligt att hafva fått erkännandet af sympati från den siste talaren såväl som medhåll af de föregående. Frågan ställer sig ju så, att, om Riksdagen — som den väl gör — nu afslår detta statsbidrag för de ifrågavarande eleverna, frågan kommer till landstinget; och då kommer landstinget att säga: ja, då Riksdagen haft denna fråga före och icke funnit skäl att lemna statsanslag till dessa barn, finna icke heller vi skäl att lemna något anslag. Men hvad blir då följden? Jo, följden blir den, att vi antingen få behålla dessa barn bland de andra — och jag behöfver icke vädja till herr von Friesen, såsom sjelf skolman, hvad resultatet då kan blifva — eller också kasta ut dem från anstalten och beröfva dem all undervisning och vård. Men då får man komma i håg — såsom jag redan nämnt — att det är döfstumma det gäller. Det är ingen, som kan tala med dem, ingen som kan taga dem om hand och hjälpa dem på en bättre väg, derför att man icke förstår att meddela sig med dem. Står man alltså inför dessa båda alternativ, synes det mig, att man skall vara bra hjertlös för att vilja innehålla ett sådant litet statsbidrag som det, hvarom här är fråga. Det gäller emellertid icke *en*, utan det gäller fem elever och 250 kronor för en hvar af dem.

Gent emot ett enigt statsutskott kan det väl knappt löna sig att begära votering. Emellertid komma vi snart till en annan fråga, nemligen angående godtgörelse till dem, som lidit förluster derigenom, att en viss konsul begätt förskingringar. Det belopp, som svenska staten skulle ersätta, uppgår till omkring 73,000 kronor, och det torde vara alldeles säkert, att, när propositionen härom föredrages, beloppet blifver beviljad. I det nu förevarande fallet är det åter endast fråga om ett anslag på 250 kronor för hvardera af några elever för att skydda en hel skola för en svår sedlig smitta, som genom dem hotar. Det tyckes mig verkligen, som om statsutskottet icke handlat rätt vänligt och välbetänkt mot skolan och mot det sedliga syfte, som vi också med den sträfva att vinna, då det enhälligt afstyrkt min motion derom.

Herr Eklundh i Lund: Då jag i likhet med motionären för närvarande tillhör styrelsen för tredje döfstumskoledistriktet, anser jag det

vara min skyldighet att säga, att jag i allo sympatiserar med motionären i den föreliggande frågan. Det är en *liten* penningfråga, men det är en mycket viktig fråga, när det gäller principen. Det kan ställa sig så, att styrelsen för ett döfstumskoldistrikt anser sig icke kunna relegera ett barn, enär det derigenom kunde komma att kastas vind för vag och hemfalla åt osedlighet och slarf för hela lifvet. Men styrelsen skulle icke heller kunna inackordera barnet hos en person, som vore fullt kompetent att undervisa och uppfostra det, ty då skulle man förlora statsbidraget. Man må kunna förutsätta, att landstingen skola lemna bidrag i sådana fall, der anslagsbeloppet i fråga är ringa; men då det gäller större belopp, kan det hända, att landstingen säga nej. Då står styrelsen i valet mellan att antingen låta det vanartiga barnet gå qvar i skolan och derigenom riskera, att flera af skolans lärjungar dragas med i osedlighet, eller att aflägsna den vanartige ur skolan samt lemna dess vård och uppfostran åt annan kompetent person, men i så fall förlora statsbidraget.

Ang. statsbidrag för undervisning och vård af vanartade döfstumma elever.

(Forts.)

Jag skulle helst sett, att motionären yrkat bifall till sin motion. I detta fall skulle jag hafva instämt i hans yrkande. Man då han icke tilltrött sig detta, skall icke heller jag framställa något yrkande. Jag har emellertid, som sagdt är, ansett det vara min skyldighet att erinra derom, att, ehuru penningfrågan nu är liten, principfrågan dock är ganska stor.

Herr von Friesen: Jag hyser för min del den bestämda tillförsigten till de landsting, som här äro i fråga, att om från döfstumskolestyrelsen komma framställningar om bidrag till dessa af giltiga grunder utackorderade barn, så skola landstingen icke säga nej. Landstingen lära väl icke heller vilja riskera, att det skall blifva nödvändigt att sammankalla döfstumskolenämnden för en så obetydlig sak som denna.

Herr Sjövall: Med anledning af hvad lektor von Friesen sist nämnde, ber jag få meddela, att det förekommit ett sådant fall förut, då det var fråga om en lärare, som i många år hade verkat vid en af tredje distriktets döfstumskolor och hvilken blifvit genom sjukdom urståndsatt att längre tjenstgöra. Denne man var intagen här i Stockholm på en anstalt för obotligt sjuka, och till förmån för honom hade begärts — om jag minnes rätt — ett så litet anslag som 125 kronor. Men landstinget i Blekinge län sade nej till denna begäran, och döfstumskolenämnden måste sammankallas, hvilket naturligtvis medförde en kostnad flera gånger större än det äskade anslaget. Nämnden faststälde Blekinge läns landstings beslut, och läraren måste beredas de 125 kronors understöd på annat sätt.

Jag har blott velat nämna detta såsom ett bevis på att man icke får hafva så ljusa förhoppningar som dem, lektor von Friesen förespeglat. I verkligheten kommer det nog att ställa sig så, som jag tagit mig friheten förut framhålla, att vi antingen måste behålla dessa barn — och derigenom riskera att skada sedligheten inom hela skolan — eller också nödgas kasta ut dem på gatan.

Ang. stats-
bidrag för
undervisning
och vård af
vanartade
döfstumma
elever.
(Forts.)

Emellertid dristar jag, på grund af det medhåll, motionen rönt, nu yrka bifall till densamma.

Herr Zottermän: Jag skall tillåta mig att gent emot herr von Friesen påpeka det förhållandet, att, då en distriktsstyrelse anser sig böra inakordera ett sådant barn hos en enskild uppfostrare eller undervisare, styrelsen icke kan få barnet omhändertaget mot en ersättning, svarande mot det anslag, som landstinget kan komma att lemna i stället för det förlorade statsbidraget. Jag tror, att man i sådana fall behöfver anlita både statsbidraget och derjemte ett med samma belopp utgående bidrag från landstinget.

Då det här icke gäller något annat än att gifva direktionerna ett berättigande att använda lika stort anslag åt en lärjunge, om han föres till en enskild lärare, som om han vore kvar vid anstalten, synes mig verkligen denna fråga ur statens synpunkt vara ofantligt liten.

Friherre Barnekow: Herr talman! Jag kan icke finna, i likhet med en talare på stockholmsbänken, att det här gäller endast 250 kronor, utan det gäller en sedlig och en moralisk fråga. Det är fråga om huruvida styrelsen har gjort orätt, då den, på tillrådan af inspektören, från anstalten skilt en elev, som annars kanske skulle hafva förderfvat alla de andra i sedligt hänseende. Nu har staten indragit sitt anslag på 250 kronor för detta barnet. Vi böra dock besinna, att staten lemnat detta anslag endast och allenast för att barnet skulle blifva uppfostradt; och om barnet blir uppfostradt hos en enskild person lika väl, som det skulle bli på den allmänna anstalten, synes det mig, som borde det vara likgiltigt för staten, hvar barnet vistas. Men det är icke likgiltigt för anstalten, om den till följd af nekadt anslag nödgas behålla inom sig en dylik elev.

Jag tror visserligen icke, att landstingen skulle komma att neka ett dylikt anslag. Ty man kan icke kasta ut barnet; vi äro obligatoriskt förbundna att underhålla det. Men följden skulle kunna blifva, att styrelserna för framtiden droge sig för att skilja ett sådant barn från anstalten, utan sökte att i det längsta behålla det. Men under tiden kan detta barn demoralisera en stor del af sina kamrater, och då gäller det mycket mer än en summa af 250 kronor. Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen proposition på de derunder framställda yrkandena; 1:o bifall till utskottets hemställan, och 2:o afslag å nämnda hemställan och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig finna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för förstnämnda proposition, men som votering begärdes, blef nu uppsatt följande af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 39:de punkten af förevarande utlåtande n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, visade 103 ja mot 81 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkterna 40 och 41.

Biföllos.

Sedan härefter *punkten 42*, deri utskottet hemställt, att en af herr *Ang. nedsätt- P. Jönsson* i Färeköp i denna kammare afgifven motion, n:o 46, af-^{ning i afgiften} seende nedsättning i afgiften för vissa patienter å vårdanstalterna för ^{för vissa} sinnessjuka, icke måtte af Riksdagen bifallas, anförde motionären ^{patienter å} ^{vårdanstal-} ^{terna för} ^{sinnessjuka.}

Herr Jönsson i Färeköp: Herr talman! Utskottet har i år lika som förra året icke funnit för godt att tillstyrka min motion. Jag hade dock i det längsta hoppats, att utskottet skulle behandlat den på ett blidare sätt. Ehuru jag måste böja mig för det skäl, utskottet för sitt afstyrkande framhållit, nemligen att det saknas plats på hospitalen för alla sinnessjuka i vårt land — ett förhållande, som ju icke kan afhjelpas så hastigt — hade jag dock önskat, att utskottet något kraftigare betonat, att regeringen borde gå i författning om att låta forcera byggandet af hospital, så att plats kunde beredas för de olyckliga varelser, som deri behöfde intagas, och detta så mycket hellre, som vi veta, huru långsamt det går med dessa hospitalsbyggnaders uppförande. Visserligen har i detta afseende gjorts mycket, men det är statens skyldighet att ombesörja, att det finnes tillräckligt med vårdanstalter, der dessa olyckliga kunna mottagas.

Utskottet nämner också, att utskottet anser, att, så vidt nödig sparsamhet medgifver, staten bör anordna erforderligt antal hospital. Mina herrar, jag är gerna med om sparsamhet på andra områden, men i förevarande fall tror jag icke, att man bör tala så mycket derom. Då det gäller att uppoffra millioner på militarismens altare eller att bevilja dyrtidstillägg, då vill jag gerna vara med om sparsamhet. Jag vill härmed ingalunda klandra, att anslag äfven beviljas till sådana ändamål, men jag anser, såsom sagdt, att i den fråga, som nu föreligger, bör man icke tala så strängt om sparsamhet, ty staten är väl ändå härvidlag familjeförsörjare. Lika visst som hvarje välsinnad familjefader, derest han eger några lytta eller sjuka barn, måste se till att de erhålla vård, lika visst anser jag, att staten i första hand bör se till att de olyckliga, hvarom här är fråga, erhålla den vård, hvaraf de äro i behof, en sak, som väl för öfrigt är den mest behjertansvärda, man kan tänka sig.

Man får väl antaga, att, då de myndigheter, såväl ecklesiastikdepartementet som äfven medicinalstyrelsen, hvilka ha att behandla denna fråga, numera fatt nya chefer, hospitalsbyggandet kommer att forceras mera, än hittills skett, och jag ber att få uttala min önskan

Ang. redsätt- om att så måtte ske. Jag hade gerna sett, att jag här i kammaren
ning i afgiften fått något understöd för min motion, men då statsutskottet en-
för vissa hälligt afstyrkt densamma, anser jag det icke löna mödan att yrka
patienter å bifall till den, utan nöjer mig med det uttalande, jag gjort.
årdanstal-
terna för
sinnessjuke.

(Ports.)

Herr von Friesen: Jag kan icke underlåta att i likhet med den föregående ärade talaren beklaga, att icke kraftigare åtgärder, än som skett, vidtagits för att bereda tillflyktsorter för dessa olyckliga sinnessjuka människor. Jag vet, att det åtskilliga år varit tal om att anlägga en anstalt för dem i vestra Sverige, och jag vill nu, då herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet är närvarande, begagna mig af tillfället att framhålla önskvärdenheten af att åtminstone denna asyl så fort som möjligt måtte komma till stånd. Det har verkligen öfverraskat mången med mig, att detta ej redan kunnat ske. Man har påstått, att, redan vid förra riksdagen, ritningar och planer för denna asyl skulle varit färdiga. Men ingenting kom. Man ansåg då, att det berodde på något politiskt skäl, att så ej skedde. Så lär väl icke nu vara förhållandet, men det synes ändå vara svårt att få fram denna asyl.

Huru nödvändig den är, finner man lätt, om man läser medicinalstyrelsens redogörelse öfver vården af sinnessjuka i riket. Enligt denna fans det vid 1896 års slut på statens hospital och asyler plats för 4,259 sinnessjuka. Men enligt uppgifter från presterskapet utgjorde de sinnessjukes antal i riket vid samma tid 8,725. Således fans för öfver halva antalet ej någon plats å statens vårdinrättningar. Det är klart, hvilka stora olägenheter dessa sinnessjuka, som icke kunna intagas å hospital, skola bereda icke endast sin omgivning, utan äfven kommunerna. Det är också fara värdt, att de kunna inverka ofördelaktigt på dem, som tvingas att vara i deras omedelbara närhet, i ty att nervsystemet, åtminstone hos icke vuxna personer, väl deraf kan taga skada. Nu vill jag visserligen icke fästa för stort afseende på presterskapets uppgifter i denna del, emedan jag har anledning tro, att de icke äro fullt exakta. Men naturligtvis är det så, att antalet sinnessjuka är vida större än det af presterskapet uppgifna. Om nu antalet år efter år minskades, vore det ändå någon förhoppning för framtiden, men så är, enligt hvad statistiken visar, ingalunda förhållandet. Ty 1886 fans det enligt presterskapets uppgifter 6,532 sinnessjuka och 1896 var, såsom jag nämnt, antalet 8,725. Det har sålunda under dessa 10 år vuxit med omkring 2,200 stycken, och det är, äfven om man, såsom jag förut sagt, ej får taga uppgifterna fullt till heders, dock en ganska beaktansvärd siffra. År 1896 inkom det vidare angående erhållande af plats på hospital för sinnessjuka ej mindre än 505 ansökningar, som måste afvisas på grund af bristande utrymme. Huru många sådana ansökningar från föregående år lågo kvar utan besked, känner jag ej, men påtagligt är, att sådana funnits. Af de af mig nämnda 8,725 sinnessjuka värdades icke mindre än 4,322 stycken, såsom det heter, i enskilda hus. Det är mer än antagligt, att önskan förefans att för en stor del af dessa få plats på hospital. Går jag till 1897, det sista år, för hvilket uppgifter finnas, så har antalet platser på hospitalen endast helt obetydligt ökat, eller från 4,259, som funnos

vid 1896 års slut, till 4,271, som funnos vid 1897 års slut, under det att, enligt presterskapets uppgifter, antalet sinnessjuka under samma tid vuxit från 8,725 till 9,340, eller med öfver 600 stycken. Jag vill nu icke säga, att denna siffra angifver den verkliga tillväxten af sinnessjuka, ty såsom jag redan betonat, kunna icke presterskapets uppgifter i detta fall vara fullt tillförlitliga. Men tydligt är dock, att det råder en mycket bekymmersam brist på platser å hospitalen. Jag vill derfor ännu en gång betona den synnerliga önskvärdheten af att asylen för vestra Sverige så fort som möjligt kommer till stånd.

Ang. nedsätt
ning i afgiften
för vissa
patienter å
vårdestal-
terna för
sinnessjuka.

(Forts.)

I detta anförande instämde herrar vice talmannen *Swartling*, *Ernst Carlson*, *Hazén*, *Ersso*n i Vestlandaholm, *Svensson* i Olseröd, *Carlsson* i Hede, *Holmgren* i Varnhem, *Bengtsson* i Bjernalt, *Andreasson*, *Jönsson* i Mårarp, *Sandquist*, *Akerberg*, *Jansson* i Taberg, *Johansson* i Stensjö och *Lundell*.

Vidare yttrade:

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet *Claëson*: Herr greve och talman, mina herrar! Med anledning af hvad de båda ärade talare, som yttrat sig i denna fråga, anfört, må det tillåtas mig att lemna kammaren några upplysningar. Jag kan tyvärr icke lemna dem fullt så precisa, som jag skulle hafva gjort, om jag haft några handlingar till hands; men hvad jag nu säger, kan jag i alla fall stå för.

Med anledning deraf, att platserna på hospital och asyler äro otillräckliga, uppdrog Kongl. Maj:t åt en kommission att utse några lämpliga platser inom vestra Sverige, hvarest en sådan anstalt kunde anläggas. Ordföranden för denna kommission var, om jag ej minnes orätt, generaldirektören *Almén*. Kommissionen besökte en mängd platser i Hallands och Elfsborgs län samt Skaraborgs län — möjligen äfven på andra ställen — och inkom under förra året med en redogörelse för de olika platserna samt föreslog till sist, att den tilltänkta asylen skulle förläggas på f. d. landshöfdingebostället *Restad* i Elfsborgs län. Kongl. Maj:t uppdrog då åt medicinalstyrelsen — under förutsättning, att asylen skulle förläggas på *Restad* — att låta uppgöra erforderliga ritningar och kostnadsförslag. Kongl. Maj:t kunde icke gerna officiellt bestämma någon viss tid, inom hvilken dessa skulle vara färdiga; men jag vände mig privat till generaldirektören i medicinalstyrelsen och den arkitekt, som biträdde styrelsen, med anmodan att, om möjligt, hafva allt färdigt till slutet af mars månad, så att ärendet skulle kunna föreläggas Riksdagen i år. När den tiden kom, eller något därefter, i april, fick jag af generaldirektören i medicinalstyrelsen veta, att ritningarna voro i hufvudsak uppgjorda. Men det hade befunnits, att kostnaderna stigit så högt — till mellan 3 och 4 millioner kronor — att medicinalstyrelsen icke ansåg sig böra framlägga förslaget utan att förut hafva omarbetat det för att söka nedbringa kostnaderna. Det är orsaken, hvarför ännu icke några definitiva ritningar inkommit till regeringen. Jag hoppas, att det skall ske så tidigt, att

Ang. nedsättning i afgiften denna mycket behjertansvärda fråga måtte kunna föreläggas nästa Riksdag.

för vissa patienter å vårdanstalterna för sinnessjuka.
(Forts.)

Herr Larsson i Mörtlösa: Herr talman! Med anledning af motionärens uttalanden vill jag endast erinra om att afgiften för värden af tredje klassens patienter å hospitalen utgår med 50 öre pr dag eller 182 kronor pr år. Motionären, som vid denna riksdag framkommit med sitt förslag i en annan variation, har önskat denna afgift nedsatt till 25 öre pr dag, hvilket pr år skulle göra 91 kronor. Jag vill då erinra om att i det län, motionären själf tillhör, uppgår hela afgiften för ett fattighjons fulla försörjning till 182 kronor, eller just det belopp, som för närvarande utgör hospitalsafgiften. Medelkostnaden för ett fattighjons försörjning i samma län uppgår till 90 kr. Om motionärens förslag går igenom, skulle således hospitalsafgiften blifva betydligt lägre, än fattigvårdskostnaden är i många kommuner. Jag hemställer till motionären, om det kan anses billigt eller ens rimligt.

På samma gång ber jag att få förena mig med den ärade talaren på stockholmsbänken i den önskan, han uttalade, att den ifrågasatta vårdanstalten för sinnessjuka i vestra Sverige så snart som möjligt måtte komma till stånd. Jag hoppas, att man då ej skall behöfva bevittna ett sådant drama, som nyligen utspelats i Gunnarsmo i Småland.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Hammarström: Herr talman! Jag har begärt ordet för att få uttala min sympati för den fråga, som af motionären här blifvit upptagen till behandling.

Då jag för några år sedan väckt motion i Riksdagen i enahanda syfte, är det klart, att jag är mycket intresserad för frågan och för de upplysningar, som af statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet nu hafva blifvit lemnade.

Jag kan icke annat än beklaga, att man under den tid, som förflutit, sedan frågan först började komma på tal — och det var, innan jag upptagit den — icke lyckats bereda bättre utrymme för sådana stackars olyckliga människor, hvarom nu är fråga. Vi se ju i tidningarna litet emellanåt upprörande berättelser om huru sådana personer blifva vårdade i hemmen och hvilken behandling de få röna, fastän de vårdas af sina anhöriga.

Jag inskränker mig till att uttrycka den önskan, att statsverket så fort som möjligt måtte göra någonting i detta afseende genom att bereda utrymme medelst byggande af hospital och asyler.

Herr Jönsson i Färeköp: Jag beklagar, att statsutskottet har så mycket att göra, att den ledamot, som sist yttrade sig, icke förr än i år hunnit läsa den motion, jag väckt i fjol och i förfjol! Enligt det svar, som jag fått af nämnde ledamot af statsutskottet, finner jag, att så är förhållandet. Han talade nemligen om att jag skulle hafva yrkat en nedsättning i hospitalsafgiften till 25 öre pr dag. Det var i fjol jag gjorde det. I år har jag ej yrkat nedsättning, utan min motion i år afser ett skrifvelseförslag till regeringen, och det är detta, som af utskottet blifvit afstyrkt. Jag har icke ens nu yrkat bifall till

detta, utan nöjt mig med att göra ett uttalande till regeringen, som vi nu fått ett välvilligt svar på.

På tal om hvad chefen för ecklesiastikdepartementet yttrade, eller att denna fråga öfverlemnats till en komité, vill jag blott nämna, att då jag fick höra, att generaldirektör Almén var med i denna, undrar jag alls icke på att denna fråga dragits ut på tiden och att icke något blifvit gjordt vid den. Då jag började upptaga denna sak, gick jag upp i medicinalstyrelsen och talade med generaldirektör Almén, som då yttrade: »Är ni så korttänkta, att ni vill lägga allt på staten? Ni kan väl tänka er, att ni får betala det sjelf, äfven om medlen beviljas af staten». Då jag hörde sådant uttalande från detta håll, så var det saunerligen så, att jag knappast kunde tro mina öron, ty är det så, att medicinalstyrelsen har en dylik uppfattning, är det icke underligt, om det är många nummer, som icke få plats på hospitalet.

Emellertid är jag mycket tacksam för hvad herr ecklesiastikministern lofvat, och jag hoppas, att frågan blifver löst på ett lyckligt sätt.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 43—64.

Biföllos.

Punkten 65.

Lades till handlingarna.

Punkterna 66—83.

Biföllos.

Punkten 84.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att för *anordnande af parallellklasser vid två folkskolelärareseminarier* på extra stat för år 1900 bevilja ett anslag af 19,400 kronor.

Ang. anordnande af parallellklasser vid två folkskolelärareseminarier.

I sammanhang med Kongl. Maj:ts berörda framställning hade utskottet till behandling förehåft en i Andra Kammaren af herr *Ivar Månsson m. fl.* väckt motion, n:o 178, deri yrkats, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville, så snart ske kan, till Riksdagen inkomma med förslag om *inrättande å derför lämplig ort inom Malmöhus eller Kristianstads län af ett seminarium för utbildande af folkskolelärarinnor.*

Under förevarande punkt hemställde utskottet:

1:o) att Riksdagen må, i anledning af Kongl. Maj:ts förevarande framställning, på extra stat för år 1900 bevilja för anordnande af en parallellklass vid ett af rikets folkskolelärareseminarier ett anslag af 9,700 kronor; samt

Aug. anord-
nande af
parallelklasser
vid två folk-
skolelärare-
seminarier.
(Forts.)

2:o) att Riksdagen må, i anledning af herr I. Månssons m. fl. omförmälda motion, hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida inrättandet af ett nytt seminarium för utbildande af folkskolelärarinnor kan vara af behovet påkalladt samt inom hvilken del af landet ett sådant seminarium, om detsamma befinnes erforderligt, lämpligast bör förläggas.

Vid punkten var fogad reservation af herr J. A. Sjö, som yrkat, att utskottet måtte hemställa, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning, må för anordnande af parallelklasser vid två folkskolelärareseminarier på extra stat för år 1900 bevilja ett auslag af 19,400 kronor.

Sedan *mom. 1* blifvit föredraget, yttrade

Herr Sjö: Jag ber få framställa det yrkande, att första och andra momentet må samtidigt föredragas samt att öfverläggningen måtte få röra sig om hela punkten.

Efter det kammaren bifallit hvad herr Sjö sålunda föreslagit samt herr talmannen låtit uppläsa utskottets under *mom. 2* gjorda hemställan, lemnades åter ordet till

Herr Sjö, som anförde: Som herrarne finna, har jag reserverat mig mot det slut, hvartill utskottet kommit, och skall därför be att få ange de skäl, som hafva varit bestämmande för denna min särskilda mening.

Herrarne finna af betänkandet, att denna fråga väckts genom en motion, som redan för två år sedan här i kammaren framlades, och hvari hemställdes, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t begära, att Kongl. Maj:t ville låta fortast möjligt utreda, i hvad mån ökade tillfällena till undervisnings erhållande vid rikets lärareseminarier erfordrades för beredande af tillgång på tillräckligt antal sökande till lediga lärareplatser, samt att Kongl. Maj:t ville till näst derpå följande Riksdag inkomma med sådant förslag till seminariernas utvidgning, hvartill den föranstaltade utredningen kunde föranleda. Denna motion öfverlemnades till ett tillfälligt utskott, som tog frågan under behandling och till kammaren inkom med en ganska grundlig utredning, men kom till det resultat, att ett bifall till motionen ej vore af behovet påkalladt. Kammaren biföll denna hemställan, men frågan var nu en gång väckt; vederbörande hade blifvit uppmärksamgjorda på att allt icke var så helt i fråga om tillgången på lärarekrafter. Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet lät därför ställa förfrågningar till ej blott Stockholms konsistorium, utan äfven samtliga domkapitlen och folkskoleinspektörerna i riket. Från Stockholms konsistorium fick han det svar, att der ej rädde brist på vare sig lärare eller lärarinnor; och ungefär samma svar ingick äfven från domkapitlet i Lund, som sade, att der ej rädde någon brist på lärare. Men nästan alla öfriga, som afgåfvo svar, uttalade deri, att dylik brist rädde. I anledning häraf har nu Kongl. Maj:t framkommit med det, enligt mitt förme-

mande, kloka förslaget om inrättande af parallellklasser, nemligen en för utbildande af lärare och en för utbildande af lärarinnor.

Nu har, såsom vi se, utskottet tillstyrkt inrättande af en klass för utbildning af manliga lärare, men afstyrkt förslaget om en parallellklass för utbildande af lärarinnor. Skälet för afstyrkande af denna senare framställning har varit det, att det ej skulle råda någon brist på lärarinnor. Men som herrare finna, har utskottet sedan i mom. 2 af samma punkt kommit fram med en hemställan till Riksdagen, att Riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kongl. Maj:t anhålla om utredning och förslag i fråga om inrättande af ett nytt seminarium för lärarinnor. Det vill verkligen synas mig, som skulle det anförda motivet för afstyrkande af förslaget om en parallellklass och denna hemställan i mom. 2 om skrivelse i fråga om inrättande af ett helt nytt lärarinneseminarium helt och hållet svära emot hvarandra.

Min öfvertygelse är emellertid den, att det erfordras att fylla den brist å lärarekrafter, som nu förefinnes; och jag kan ej tro, att det skulle skada att för detta ändamål inrätta en parallellklass äfven för lärarinnor. Om man detta gör, så skulle man närmelsevis fylla den brist å lärare, som nu i landet är rådande. Att en dylik brist råder, är ådagalagd genom Kongl. Maj:ts förslag och genom de svar, som från domkapitel och folkskoleinspektörer till Kongl. Maj:t inkommit.

Är det nu så, att Riksdagen fattar beslut i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, så skulle man, efter hvad jag från tillförlitligt håll hört, ifrån denna parallellklass kunna redan om två år få utexaminerade lärarinnor. Det lär nemligen finnas sökande så kvalificerade, att om en parallellklass inrättades vid ett af rikets lärarinneseminarier, skulle de kunna intagas i 3:dje klassen, och lärarinnor derifrån utgå redan år 1901. En sådan kurs skulle ej kosta staten mera än 500 kronor, då en kurs eljest kostade 1,600 kronor.

Vidare har Kongl. Maj:t i sin proposition sagt, att fyra sådana parallellklasser, som nu ifrågasatts, skulle motsvara ett helt seminarium, vare sig det gälde lärare eller lärarinnor. Jag tror därför ej, att man behöfver inrätta något nytt seminarium; och då jag för öfrigt tror, att vi nu befinna oss i en öfvergångsperiod, lär äfven från denna synpunkt något nytt seminarium ej nu vara erforderligt.

Som herrarne se, skulle inrättandet af två parallellklasser medföra en kostnad en gång för alla af 19,400 kronor och sedermera årligen 11,600 kronor, i stället för att, om man bifaller utskottets förslag i mom. 2 och vi få ett nytt seminarium, det trettonde, kostnaderna skulle årligen uppgå till vid pass 40,000 kronor och byggnader till omkring 200,000 kronor. Jag tror således, att äfven ur ekonomisk synpunkt Kongl. Maj:ts förslag är utmärkt.

Hvad beträffar den af utskottet föreslagna skrivelsen till Kongl. Maj:t, så synes det mig, som om det ej vore skäl bifalla förslaget derom. Jag vet väl, att Första Kammaren redan antagit den, men jag tror det vara klokast att se tiden an och ej afåta någon dylik skrivelse; men om änskönt den bifalles, tager jag dock för gifvet, att, då 1 mom. antagits, icke något nytt lärarinneseminarium skall erfordras.

Af mitt yttrande torde hafva framgått, att jag yrkar afslag å 2:dra momentet i denna punkt, men bifall till mom. 1, med den ändring, att

Ang. anord-
nande af
parallellklasser
vid två folk-
skolelärare-
seminarier.
(Fors.)

Ang. anordnande af parallelklasser vid två folkskolelärareseminarier.

momentet skulle lyda: »att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning, må för anordnande af parallelklasser vid två folkskolelärareseminarier på extra stat för år 1900 bevilja ett anslag af 19,400 kronor»; och tillåter jag mig, herr talman, anhålla om proposition på bifall till detta yrkande.

(Forts.)

Vidare yttrade:

Herr Hammarlund: Herr talman! Såsom den föregående talaren framhållit, förelåg denna fråga till behandling i kammaren redan för två år sedan, då på grund af en motion af herr Lundell. Jag intog då den ståndpunkten, att det ej förefans något skäl för Riksdagen att då omedelbart ingripa. Förordningen angående vikariatsersättning åt lärare vid sjukdomsfall hade nyss utkommit, och det kunde antagas, att denna förordning hade öfvat en ganska stark inverkan på den lärarebrist, som då förefans. Det var ju möjligt, att saken skulle ordna sig af sig sjelf; och jag ansåg därför, att man borde intaga en afvakande hållning. Då utskottet behandlade denna fråga, tillade det också, att, »om lärarebristen mot förmodan skulle få en mera stadigvarande natur, det ganska säkert kan antagas, att Kongl. Maj:t skall utan någon särskild skrifvelse från Riksdagens sida vidtaga sådana åtgärder, att folkskoleundervisningen kan behörigen upprätthållas med examinerade lärarekrafter».

I dag hafva vi å nyo denna fråga före; och nu befinner den sig enligt min uppfattning i ett helt annat läge. Kongl. Maj:t, som har att öfvervaka, att folkskoleundervisningen behörigen upprätthålles med examinerade lärarekrafter, har nu verkställt en utredning och kommit till det resultat, att det för häfvande af den närmaste bristen är nödvändigt att upprätta parallelklasser vid två af rikets folkskolelärareseminarier.

Kongl. Maj:t har sålunda ansett, att tiden är inne att vidtaga några åtgärder, och i fråga om dessa åtgärder har efter mitt förmenande Kongl. Maj:t slagit in på den rigtiga vägen. Man är icke alldeles förvissad om, att det ökade behovet af lärarekrafter kommer att blifva konstant — det får den närmaste framtiden visa — därför har Kongl. Maj:t ansett, att klokheten bjuder att icke nu genast upprätta nya seminarier, utan i stället att försöka ordna saken genom att upprätta parallelklasser vid ett par af de nu befintliga seminarierna.

När Kongl. Maj:t efter en föregående utredning kommit till det resultatet, att det behöfver upprättas parallelklasser vid två seminarier, förefaller det mig, som om det skulle vara svårt för Riksdagen att neka de medel, som Kongl. Maj:t anser sig behöfva för detta ändamål. Jag kommer sålunda för min del till det resultat, att Riksdagen bör bevilja de medel, som Kongl. Maj:t i detta fall har begärt.

I motiveringen till detta utlåtande har emellertid statsutskottet sagt, att det icke är utredt, att någon sådan brist på *qvinnliga* lärarekrafter förefinnes, att åtgärder för dess afhjelpande skulle behöfva omedelbarligen vidtagas. Det är möjligt, att statsutskottet har rätt i denna sin uppfattning, men då är bristen på manliga lärarekrafter naturligtvis så mycket större och behovet af parallelklasser vid manliga seminarier äfvenledes större. Det synes mig därför bäst, att man beviljar de

medel, som Kongl. Maj:t här begärt, men gör detta med öppen fullmägt för Kongl. Maj:t att förfara på det sätt, som han efter ärendets ytterligare ompröfning finner lämpligast, d. v. s. antingen, såsom meningen ursprungligen var, upprätta parallellklasser vid ett manligt och ett qvinligt seminarium eller ock — i fall statsutskottets uppfattning visar sig vara riktig — vid två manliga seminarier.

Ang. anordnande af parallellklasser vid två folkskolelärareseminarier.
(Forts.)

Med denna uppfattning kan jag ej vara med om herr Sjös ursprungliga reservation. I denna heter det nemligen: »med bifall till Kongl. Maj:ts framställning». Genom att antaga reservationen i denna lydelse skulle man lätt kunna tolka det så, att Riksdagen ovilkorligen velat uttala sig för, att ett manligt och ett qvinligt seminarium skulle utvidgas.

Mot det förslag, herr Sjö nu framlagt, och som för öfrigt redan godkänts af Första Kammaren, har jag deremot intet att invända. Enligt min uppfattning innebär detsamma nemligen, att vi gifva Kongl. Maj:t fullt fria händer att ordna denna sak. Kongl. Maj:t kan då vid ärendets slutliga afgörande taga i öfvervägande såväl hvad utskottet andragit som och hvad under diskussionen kan komma att anföras rörande det större eller mindre behovet af ökad antal manliga eller qvinliga lärarekrafter.

Da jag är fullt öfvertygad om, att, i den händelse vi bevilja de medel, som begärts, och Kongl. Maj:t tillika får öppen fullmägt, Kongl. Maj:t skall ordna denna sak så, som för folkundervisningen är mest gagneligt, skall jag, fastän jag i öfrigt icke i allo instämmer i den motivering, som herr Sjö andragit, komma till samma slut som han och yrkar alltså bifall till det af honom nyss framlagda förslaget.

Häri instämde herrar *Berg* och *Zotterman*.

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet Claëson: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag var icke närvarande i Första Kammaren, när voteringen om denna punkt der egde rum, men det har blifvit mig sagdt från fullt tillförlitligt håll, att Första Kammaren fattade sitt beslut alldes i öfverensstämmelse med det förslag, som herr Sjö nyss har framlagt här i denna kammare.

Jag ber att få till de motionärer, som hafva väckt den motion, hvilken föranledt mom. 2 i den förevarande punkten, framföra ett tack för det nit för folkundervisningen, hvarom denna motion bär vittne. Jag har för min del visst icke något emot, att denna skrifvelse kommer till stånd, utan jag är tvärtom kammaren tacksam, om den i likhet med Första Kammaren går med på denna skrifvelse. Såvidt på mig beror, skall jag söka styra om, att den utredning, som här är begärd, skall blifva så fullständig och så allsidig som möjligt, och, i fall utredningen föranleder till ett förslag om nytt seminarium, söka komma fram till Riksdagen med den frågan. Men jag tillåter mig att fästa kammarens uppmärksamhet på, att denna utredning och detta eventuella förslag om ett nytt seminarium drager tid. Kommer man så till det resultatet, att ett nytt seminarium verkligen behöfves, och Riksdagen beviljar medel för nybyggnad, så drager det om ytterligare rätt lang tid, innan seminariet kan blifva i ordning och öppnas för nya elever. Men nu äro ju förhållandena så — åtminstone i fall

Ang. anordnande af parallelklasser vid två folkskolelärareseminarier.

(Forts.)

jag fattat dem rätt — att här är en brist, en verklig brist på lärare och äfven på lärarinnor, en brist, som man bör söka fylla så fort som möjligt. För att då vinna största möjliga tid, har jag för min del trott, att man skulle kunna gå till väga på det sätt, som i Kongl. Maj:ts proposition är närmare angifvet. Det må tillåtas mig att nämna, att jag har från flera håll i landet hört, att det är så stor svårighet att få lärare och lärarinnor, att man måste anlita många pensionerade folkskolelärare och folkskolelärarinnor och äfven söka hjälpa sig fram med småskolelärarinnor.

Blifva nu dessa parallelklasser af Riksdagen beviljade, så kunna dessa klasser — hoppas jag — anordnas redan från och med höstterminen detta år. Hela anordningen är, som kammaren behagade tinna, af provisorisk natur, och så vidt jag kan förstå, bör icke denna provisoriska anordning med parallelklasser på något sätt ligga hindrande i vägen för ett nytt seminarium, om ett sådant blir erforderligt. Denna anordning är således en nödfallsväg, och jag ber kammaren behjerta förslaget. Jag är fullt öfvertygad om, att flera af kammarens ledamöter, som i landsorten känna förhållandena vida bättre än jag, också kunna vitsorda, att det är brist icke blott på lärare, utan äfven på lärarinnor.

Herr Pettersson i Österhaninge: Herr talman! De svårigheter, som under de sista åren yppat sig att erhålla särskildt vikarier vid folkskolorna, har — såsom vi alldeles nyss hörde — gifvit Kongl. Maj:ts regering anledning att inhemta domkapitlens utlåtanden, huruvida någon brist på lärarekrafter förfunnes, och, om en sådan verkligen egde rum, afgifva förslag till dess afhjelpande. Vi hafva också hört af en föregående talare, att denna utredning otvetydigt gifver vid handen, att en sådan brist verkligen förefinnes, ty om jag undantager domkapitlet i Lund, så har från de öfriga stiftten ett sådant förhållande icke förnekats. Icke desto mindre förklarar statsutskottet: »Då af den i statsrådsprotokollet intagna utredningen angående tillgången på lärarekrafter vid folkskolorna inom riket icke synes framgå, att någon sådan brist på qvinliga lärarekrafter förefinnes, att åtgärd för dess afhjelpande skulle behöfva omedelbarligen vidtagas» etc. Jag har förgäfvets sökt efter något stöd för detta utskottets påstående, ty i den nämnda utredningen skiljes icke mellan manliga och qvinliga lärare, utan det talas om lärarekrafter i allmänhet. Emellertid förefaller det ändå märkligare, att utskottet, efter att hafva uttalat ett sådant bestämdt påstående, sedan ett stycke längre ned förklarar sig inkompetent att bedöma, »huruvida inrättandet af ett nytt seminarium för qvinliga elever må vara af ett nära förestående behof påkalladt». Jag finner häri en motsägelse — såsom också af den förste talaren påpekats — hvilken jag för min del har svårt att lösa.

Bland de föreslagna medlen att afhjelpa denna faktiskt existerande brist förklarar herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, att han för sin del finner anordnandet af parallelklasser vara den på samma gång billigaste och lämpligaste vägen att lösa frågan, hvarigenom också några andra önskemål beträffande seminarierna skulle samtidigt kunna vinnas.

Utskottet vill emellertid icke gå så långt, som Kongl. Maj:t i sin proposition har föreslagit, utan har endast tillstyrkt medel till anordnande af en parallelklass vid ett seminarium.

Jag befarar, att, om man gör en sådan inskränkning, den öfverklagade bristen kommer att fortfara och icke kan afhjelpas med mindre, än att man begagnar sig af andra medel. Ett sådant medel anför visserligen herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, men han förklarar dock, att han för sin del icke kan förorda detsamma, ett uttalande. hvori jag ber att få instämma — nemligen dispensvägen. Det finnes, som herrarne veta, riklig tillgång på småskolelärarinnor; och de skulle då, om man icke hade några andra tillgängliga lärarekrafter, flyttas upp på folkskolans område.

Jag har från min hemtrakt någon erfarenhet i detta stycke. Under förra året inträffade der, att en lärare blef sjuk. Hans plats kunde icke uppehållas genom någon examinerad vikarie, ty en sådan fans icke att tillgå, utan man måste taga en oexaminerad. Dertill kom, att samtidigt en ordinarie lärarinna flyttade. Vid första ansökningstidens utgång anmälde sig ingen sökande, vid den andra en. Och jag vill tillägga, att denna skola ändock ej hörde till de sämst lottade. En småskolelärarinna, som hade under ett antal af 10 år tienstgjort såsom biträdande på folkskolans område, gick då in till Kongl. Maj:t och begärde dispensrättighet att utan examen få söka och innehafva denna lärarinnebefattning. Och skolrådet, som kunde väl vitsorda hennes tienstgöring och hade svårighet, som jag nämnt, att besätta platsen, sökte göra sitt till, att hon skulle vinna målet; och dispensen beviljades.

Jag hemställer emellertid till herrarne, om det kan vara klokt att fortgå på den vägen och anlita detta medel i någon utsträcktare mån. Mig förefaller det, som om staten borde i stället se till, att man kunde utbilda det tillräckliga antalet kompetente lärare, som behöfs för skötande af undervisningen på folkskolans område.

Då jag har den uppfattningen, att en verklig lärarebrist förefinnes och att denna lättast, fortast och med de minsta utgifter kan på den väg, som här blifvit föreslagen, afhjelpas, ber jag för min del att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Lundell: Herr talman! Då jag redan för två år sedan väckt motion i detta ämne, är det naturligtvis en tillfredsställelse för mig att finna, att den nu har vunnit erkännande. Det är enligt mitt förmenande en mycket god åtgärd, som Kongl. Maj:t i sin proposition föreslagit för afhjelpande af bristen på folkskolelärarekrafter. Denna brist, som redan varat tre à fyra år, kräfvär helt naturligt en mycket skyndsam behandling. Och det är tydligt, att man här får anse snar hjälp vara dubbel hjälp.

Mindre lyckligt anser jag deremot vara hvad utskottet föreslår till afhjelpande af denna brist, nemligen att inrätta endast en parallelklass. Det är alldeles klart, lika klart som att 2 gånger 2 är 4, att det är omöjligt att afhjelpa bristen med blott en parallelklass, utan det måste vara flera.

En parallelklass på den qvinliga linien anser jag för min del vara

Ang. anordnande af parallelklasser vid två folkskolelärareseminarier.

(Forts.)

Ang. anordnande af parallelklasser vid två folkskolelärareseminarier.
(Forts.)

vida viktigare än på den manliga. Det är nemligen säkert, att man på den manliga linien kan få en tillräcklig uppsättning af elever för en ny parallelklass. Det enda ställe, der det varit öfverskott på kompetenta inträdessökande, är Göteborg. Det är också föreslaget att der inrätta en parallelklass. Faktum är emellertid, att under de två år, för hvilka jag varit i tillfälle att se redogörelse, öfverskottet å kompetenta inträdessökande nya elever der uppgått till 14 respektive 17 — ett antal, som i intetdera fallet är fullt tillräckligt för inrättande af den ifrågasatta parallelklassen. Då man vidare vet, att det behöfs 70 å 100 nya lärare, kan man finna, huru långsamt det skulle gå att på den vägen bringa upp det erforderliga antalet, nemligen om man blott skulle ha *en* parallelklass för manliga elever, hvilken man ej ens kunde ha förhoppning att hålla fulltalig.

Deremot, om en parallelklass inrättas för qvinliga elever, som i allmänhet ha så goda förkunskaper, att man sannolikt redan kan intaga den första uppsättningen i andra, ja, till och med tredje klassen, torde man kunna — såsom ock redan uppgifvits — hysa grundad förhoppning att, med en årlig utexaminering af 35 å 40 lärarinnor, afhjelpa bristen på två eller allra högst tre år. Och på sådant sätt kan man ju ganska snart åstadkomma en effektiv hjälp.

Hvad Kongl. Maj:ts förslag beträffar, har det, enligt mitt förmenande, ett afgjordt företräde framför utskottets deri, att man enligt detsamma icke behöfver besluta sig för så omfattande åtgärder som inrättande af nya seminarier, förrän man finner det aldeles klart, att bristen icke afhjelpes med tillfälliga anordningar. Kostnaden för ett sådant seminarium torde nemligen ej kunna sättas lägre än till bortåt 200,000 kronor med materiel och möbler m. m., hvartill kommer en årlig utgift af omkring 40,000 kronor. Detta är ju icke obetydliga summor. Och dessa skulle ju vara till en del bortkastade, om det skulle visa sig, att bristen icke vore permanent, utan rätt snart kunde fyllas genom anordnade parallelkurser.

Men är det fråga om att endast inrätta parallelklasser, gå de nedlagda kostnaderna ej förlorade. Dertill kommer, att det redan finnes rum, möbler och undervisningsmateriel för en betydligare utvidgning vid en del seminarier.

Med stöd af dessa förhållanden finner jag alla skäl tala för ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag att för närvarande endast inrätta två parallelklasser, och jag ber därför att få förena mig med dem, som yrkat bifall till herr Sjös reservation.

Herr von Friesen: Herr talman! Det har här blifvit sagdt, att det verkligen skulle förefinnas brist äfven på qvinliga aspiranter till folkskolelärareplatser; och en ärad talare här bakom har anført, att, då en lärarinneplats i hans hemort anslogs ledig, det var svårt att finna sökande.

Men jag undrar, om detta beror på brist på lärarinnor. Vi undersökte i utskottet, i hvilken grad de qvinliga seminarierna voro upptagna, och funno, att det var åtminstone två qvinliga seminarier, der det fans godt om platser för elever, om ock på de andra seminarierna alla platser voro upptagna. Dessutom är det ett känt förhållande,

att uti de större städerna — särskildt Stockholm — flera tiotal lärarinnor gå lediga utan plats. Detta hindrar ej, att det kan vara svårt att få lärarinnor på landet, ty de draga sig för att komma till landet och sköta en skola, der de skola vara ensamma och undervisa äfven äldre gossar. Men icke afhjelpes detta derigenom, att man ökar på antalet redan befintliga, utexaminerade lärarinnor. De vilja ju icke komma till landet i allt fall, huru många de än må vara till öfverlopps.

Ang. anordnande af parallelklasser vid två folkskolelärareseminarier.
(Forts.)

Jag tror således icke, att man kan säga, att det för närvarande är brist på lärarinnor.

Jag har hört uppgifvas från Göteborg, att der skall vara på samma sätt, eller att äfven der lärarinnor gå lediga, som icke kunna få plats. Men de vilja icke ut på landet och ensamma öfvertaga en folkskola der. Detta, tror jag, är det *verkliga* förhållandet.

Men då blir den brist, man här klagat öfver i fråga om lärarinnor, ingalunda afhjelpt genom att upprätta en parallelklass vid ett seminarium t. ex. i Kalmar. De nya eleverna komma nog, när de väl utexaminerats, att lägga sig i städerna och vänta på någon plats, som för dem är angenäm att sköta, och de vilja icke begifva sig ut på landsbygden, åtminstone icke till något ställe, der de ensamma få öfvertaga en hel skola.

Det är detta, som föranledt utskottet att påstå, att det icke förefinnes brist på lärarinnor; och då har det ej heller varit möjligt för utskottet att tillstyrka inrättandet af en parallelklass för sådana.

Deremot erkänner jag gerna, att bristen på manliga lärare är tydligen ådagalagd, och jag skulle för min del icke ha något emot att inrätta två parallelklasser för manliga elever.

Nu vet jag verkligen icke, huru herr Sjö har menat, ej heller huru de, som instämt med honom, tänkt sig saken. De säga, att de icke vilja bifalla Kongl. Maj:ts proposition, utan herr Sjös förslag. Herr Sjös förslag tager afstånd från Kongl. Maj:ts proposition endast sålunda, att herr Sjö yrkar, att »med anledning af Kongl. Maj:ts proposition» Riksdagen må till anordnande af parallelklasser bevilja den summa, Kongl. Maj:t begärt, under det att det eljest i yrkandet bort heta, att Riksdagen må »med bifall till Kongl. Maj:ts proposition» bevilja för ändamålet kronor 19,400.

Nu är detta en mycket superfina skillnad, som jag icke riktigt förstår. Meningen är väl — kan jag tro — att man vill lemna öppet åt Kongl. Maj:t att använda dessa medel antingen till två parallelklasser för manliga lärare eller också en för manliga och en för qvinliga. Men är *detta* icke meningen, då är det så godt först som sist att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Då vet man åtminstone, hvad man menar.

Inom utskottet var det först tal om att anslå medel till två parallelklasser för manliga lärare. Men vi voro tveksamma, om detta verkligen kunde gå för sig på grundvalen af Kongl. Maj:ts proposition. Den kongl. propositionen hänvisar till statsrådsprotokollet. Statsrådsprotokollet framhåller såsom lämpligt att inrätta en parallelklass för manliga lärare och en parallelklass för qvinliga. På grund af denna

Ang. anordnande af parallellklasser vid två folkskolelärareseminarier.

framställning gör statsrådet sitt tillstyrkande till Kongl. Maj:t; och Kongl. Maj:t bifaller detta tillstyrkande.

Då är frågan den, huruvida här verkligen föreligger ett förslag att upprätta två parallellklasser för manliga elever. Men om det anses, att den påpekade betänkligheten är alltför fin, och att man med stöd af Kongl. Maj:ts proposition kan bevilja anslag äfven till två parallellklasser för manliga elever, har jag för min del ingenting emot en sådan utgång.

Jag är emellertid ej uteslutande förtjust i detta system med parallellklasser, det får jag upprigtigt säga. Det är visserligen sant, att det, ekonomiskt sedt, är det billigaste. Det vill jag icke bestrida. Men ur pedagogisk synpunkt är det bättre, om så skulle behövas, att inrätta ett nytt seminarium. Utan sina skuggsidor är således icke denna — hvad jag vill kalla — nödfallsutväg att inrätta parallellklasser.

Emellertid, om det är så, att man nu kan bevilja medel till två parallellklasser för manliga elever, då har jag icke något att invända deremot. Ty jag tror, att det behöfves.

Hvad sedermera andra momentet i denna punkt beträffar, vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att detta redan är antaget af Första Kammaren, ehuru samma kammare antagit det första momentet i öfverensstämmelse med det af herr Sjö framställda yrkandet. Således har Första Kammaren — förmodar jag — då antagit, att de två parallellklasserna verkligen skulle blifva afsedda för manliga elever. Under sådana förhållanden har jag icke något emot att biträda Första Kammarens beslut i såväl första som andra momentet.

Herr Ernst Carlson: Herr grefve och talman, mina herrar! Att för närvarande verkligen råder brist på folkskolelärare framgår, synes mig, tydligt nog af den i statsverkspropositionen lemnade utredningen i frågan, en omständighet, som också föranlett statsutskottet att för bristens afhjelpande föreslå vissa åtgärder.

Då emellertid herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet i sitt nyss fälda yttrande uppmanat representanter från olika orter att gifva till känna, huru förhållandena i detta afseende å deras ort gestaltade sig, kan jag såsom ordförande i folkskolestyrelsen i en af rikets större städer konstatera, att äfven på vår kant under de senare åren visat sig eu bekymmersam brist på folkskolelärare. Detta har framträdt på två sätt: dels så, att, när en tjänst varit ledig-förklarad, ett vida mindre antal kompetenta sökande anmält sig än förr, och dels så, att, när det varit fråga om anskaffande af vikarier, stundom icke andra kunnat erhållas än pensionerade folkskolelärare eller småskolelärarinnor. Dessutom har jag ur god källa erfarit, att man på andra håll till och med icke kunnat få någon vikarie alls, så att folkskolan för en tid måst ligga nere, enär läraren varit sjuk. Hvarthän ett sådant tillstånd skall leda i afseende på undervisning och barnauppfostran, behöfver jag icke närmare utveckla för herrarne.

Det värsta är emellertid, att bristen på folkskolelärare icke torde vara tillfällig och öfvergående; den lärer nog komma att fortfara, och detta af flera anledningar. Alltjemt växer nemligen antalet folkskole-

lärare-tjänster, dels på grund deraf, att folkmängden ökas och nya skolor alltså måste inrättas, dels ock till följd af de stegrade kraf, som numera ställas på folkundervisningen. Men under allt detta har antalet af årligen utexaminerade seminarieelever förblifvit temligen konstant eller omkring 300. Följden häraf måste naturligen bli, att ju längre mau framskrider i tiden, desto mera växer bristen på folkskolelärare.

De sätt, som finnas för att afhjelpa denna brist, äro väsentligen tvenne. Det ena är att upprätta ett nytt seminarium, men det kostar mycket pengar; staten för ett seminarium stiger till omkring 35 å 40,000 kronor om året förutom byggnaden, som är ganska dyrbar. Den sist uppförda seminariebyggnaden — den i Umeå, hvartill medel beviljades 1885 — drog en kostnad af omkring 80,000 kronor, och att bygga nu torde icke blifva billigare, ty krafven på tidsenliga lokaler ha vuxit, liksom ock pris och arbetslöner. Ett annat och billigare sätt är det, som af Kongl. Maj:t förordats, eller att bilda parallellklasser vid vissa redan befintliga seminarier. I statsverkspropositionen har nemligen föreslagits, att till nästa läsår två sådana klasser skulle inrättas, exempelvis en i Göteborg och en i Kalmar, möjligen alltså en manlig och en qvinlig klass. Men då det i ecklesiastikministerns å sid. 227 i den föredragna punkten af statsutskottets utlåtande citerade yttrande i frågan heter: »Emellertid ansåge departementschefen det ej vara lämpligt att nu fastslå, hvilka seminarier skulle utvidgas med parallellklasser, utan syntes det departementschefen lämpligare, att det öfverlättes till Kongl. Maj:t att efter sig företeende omständigheter bestämna, hvilka seminarier skulle utvidgas på det sätt, som nyss omförmäلت», förmodar jag, att regeringens mening är, att det ännu vore för tidigt att bestämdt afgöra, af hvilken beskaffenhet de nyinrättade parallellklasserna skulle bli, utan borde detta lemnas ofgjordt, tills man närmare hunnit undersöka saken.

Om så är förhållandet — och jag har starka anledningar att tro, det en sådan uppfattning af saken är riktig — så vill jag för min del ansluta mig till den af regeringen föreslagna utvägen, såsom varande den för ögonblicket lämpligaste. Det är i statsverkspropositionen framhållet, att i sammanhang med dessa parallellklassers upprättande åtskilliga fördelar skulle kunna beredas seminarierna med afseende på lokaler för gymnastik och slöjd, öfningsskolans inrättande o. s. v. Jag håller alltså före, att en sådan åtgärd i flera afseenden skulle verka fördelaktigt för seminarierna, på samma gång den vore egnad att afhjelpa den mest trängande lärarebristen.

Statsutskottet har emellertid föreslagit, att man tills vidare skulle stanna vid att inrätta endast en manlig parallellklass och derjemte aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t angående utredning af frågan om upprättandet af ett nytt qvinligt seminarium. Jag hemställer likväl till kammaren, om frågan icke för närvarande skulle vinna sin bästa lösning genom att å ena sidan bifalla Kongl. Maj:ts förslag, på sätt herr Sjö yrkat, men å andra sidan också vara med om den skrivelse, som herr Ivar Månsson föreslagit och utskottet förordat. Det ena vore en åtgärd att hjelpa sig fram för tillfället, den andra åter afsedd för framtiden.

Inrättandet af parallellklasser vid två seminarier — en manlig och

Ang. anordnande af parallellklasser vid två folkskolelärarseminarier.
(Forts.)

Ang. anordnande af parallellklasser vid två folkskolelärarseminarier.
(Forts.)

en qvinlig klass eller två manliga klasser, det må Kongl. Maj:t efter fortsatt utredning af frågan afgöra — bör ske så snart som möjligt, ty denna åtgärd kan likväl icke leda till någon effektiv påföljd för lärarebristens afhjelpande förrän om fyra år. Eleverna måste ju nemligen ha fyra år på sig för att gå igenom seminariet, och alltså skulle, om två parallellklasser till nästa höst inrättades, med 25 elever i hvardera, först år 1903 från seminarierna kunna utexamineras femtio elever utöfver det nuvarande, årligen utgaende antalet. Inrättades åter nu endast en parallellklass, skulle uppenbarligen efter fyra år endast hälften så många eller 25 utexaminerade elever vara att påräkna, och detta vore alltför litet, ja, nästan endast en droppe i hafvet.

Men, äfven om man nu inrättar två parallellklasser, torde det för framtiden ändock visa sig behöfligt att tänka på vidtagandet af andra åtgärder derutöfver. Ty upprättandet af ett nytt seminarium går, såsom herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet redan antydtt, icke så fort. Proposition derom kan icke komma in förr än till nästa års Riksdag; sedan tager det tid att bestämma plats för byggnaden, ritningar skola fastställas, byggnaden uppföras, lärare antagas o. s. v. Dessa åtgärder torde i och för sig taga tre å fyra år i anspråk, och vidare dröjer det naturligen ytterligare fyra år, innan några elever kunna utexamineras från det nyupprättade seminariet. Det ifrågasatta skrifvelseförslaget kan således icke förr än om sju eller åtta år leda till någon effektiv påföljd i afseende å lärarebristens afhjelpande.

Visserligen har i denna fråga endast en reservant inom utskottet anmält afvikande mening. Men då han synes mig ha rätt och jag dessutom tycker om folk, som seglar sin egen sjö, ber jag att få instämman med reservanten. Han befinner sig för öfrigt icke heller så alldeles ensam på villande haf, ty Första Kammaren lär redan ha fattat beslut i enlighet med hans hemställan.

Herr talman! På grund af hvad jag anfört, yrkar jag i första punkten afslag å utskottets hemställan och bifall till herr Sjös reservation, sådan den af honom under diskussionen formulerats, samt derjemte i andra punkten bifall till utskottets hemställan.

Herr Redelius: Jag skall be att få till protokollet antecknadt, att jag ansluter mig till den uppfattning, som blifvit uttalad af herrar von Friesen och Ernst Carlson, och stödjer jag mig på det af alla erkända sakförhållandet, att lärarebrist förefinnes, och emedan jag tror, att denna kommer att fortfara en längre tid och sannolikt snarare ökas än minskas. Då antalet nya lärarejänster kommer att ökas, i följd deraf att nya fasta folkskolor inrättas i stället för förut flyttande, och mindre folkskolor öfvergå till folkskolor, och då det vidare synes antagligt — ehuru jag icke har några siffror till stöd härför — att ett icke ringa antal äldre folkskolelärare snart komma att afgå med pension, så torde af dessa och måhända flera andra orsaker framgå, att ett större behof af lärarekrafter kommer att uppstå. Derför tror jag, att båda de ifrågasatta åtgärderna skulle vara önskliga, eller dels att så fort som möjligt afhjelpa lärarebristen genom parallellklasser — vare sig detta nu bör tolkas med de ordalag, herr Sjö föreslagit och

Första Kammaren godkänt, så, att Kongl. Maj:t skulle få fria händer att inrätta två parallelklasser å manliga linien, eller så, att en för hvardera, den manliga och den qvinliga linien, skulle anordnas —, dels ock att genom aflåtande af en skrivelse till Kongl. Maj:t få undersökt, huruvida ett nytt seminarium behöfves, enligt hvad herr Ivar Månsson i sin motion framhållit.

Jag ber således att få instämma med herr Sjö i första momentet af denna punkt och yrkar i det andra momentet bifall till herr Ivar Månssons framställning.

Herr Ivar Månsson: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag ber att få uttrycka min varmaste tacksamhet för det uttalande, som i dag gjorts ifrån statsrådsbänken i denna fråga. Jag tror, att, om man går till väga antingen på det sätt, statsutskottet här föreslagit, eller sasom Första Kammaren har beslutit och herr Sjö har yrkat, och derjeme bifaller den skrivelse, som nu är föreslagen, man kan hoppas, att i denna fråga komma till ett godt resultat.

Jag ber att få säga, att det har varit ett länge känt önskningsmål att få ett lärarinneseminarium i den sydligaste delen af vårt land. Många olägenheter ha varit förenade dermed, och många klagomål ha hörts deröfver, att dessa i regeln fattiga qvinnor, som ämna gå lärarinnevägen, skola behöfva resa den långa vägen från Malmö, Kristianstads, Blekinge eller Hallands län ända upp till Kalmar för att få sin utbildning. Man kan mycket väl föreställa sig, hvilken förändring i deras förhållanden skulle inträffa, om den utbildningsanstalt, som de skola genomgå, låge på närmare håll i den sydligaste delen af landet.

När man nu ser, att i den kongl. propositionen föreslås upprättandet af parallelklasser för qvinliga elever vid seminariet i Kalmar och för manliga elever i Göteborg, och då det i densamma vidare antydes, att det måhända blefve nödvändigt att inrätta parallelklasser vid ytterligare två seminarier och man således skulle få en ökning vid fyra seminarier, så fruktade vi, att, om förslaget utan vidare bifölles, man derigenom för mycket, mycket lång tid skulle aflägsna möjligheten att uti den sydligaste delen af vårt land få ett qvinligt seminarium. Detta var anledningen, hvarför vi framkommit med denna motion, en motion, som, jag vågar säga det, omfattas med det lifigaste intresse uti de provinser, som det här gäller, af alla de personer, som tänkt sig in i denna fråga. Jag ber att få påpeka, att Kalmar måste anses vara ganska väl tillgodosedt, då der redan finnes ett lärarinneseminarium, och detta kan derfor icke sägas bli lidande på att det icke ytterligare utvecklas. Ett annat blefve förhållandet, om det icke skulle bli något sådant der framdeles, men som nu är, komma elever att resa dit under alla förhållanden i tillräckligt antal.

Det är visserligen sant, att denna anordning med parallelklasser blir billigare för staten, men efter min uppfattning är detta icke hufvudsaken, utan man bör också taga skyldig hänsyn till den euskilde individen i detta fall. Och då det under nuvarande förhållanden, för mindre bemedlade personer — hvarom här egentligen kan bli fråga —, är ganska svårt att vinna sin seminarieutbildning, och då man för öfrigt ingen skada skulle göra de orter, som redan hafva seminarier,

Ang. anordnande af parallelklasser vid två folkskolelärarseminarier.

(Forts.)

Ang. anordnande af parallellklasser vid två folkskolelärareseminarier.
(Forts.)

så bör man gå alla billiga anspråk till mötes genom att upprätta ett nytt seminarium och förlägga detsamma till en ort, der man verkligen behöfver ett sådant.

Detta är anledningen, hvarför vi framkommit med en dylik begäran. Vi hafva för vår del ingenting emot dessa parallellklasser, vare sig vid ett eller två seminarier, men vi hafva trott, att om de utan vidare beviljades utan att denna andra fråga om inrättande af ett nytt seminarium samtidigt toges i öfvervägande, skulle derigenom utsigten för oss att i framtiden få ett dylikt seminarium blifva nära nog stängd.

Jag ber nu att få påpeka, att den ändring, Första Kammaren vidtagit i denna punkt, torde, på sätt herr von Friesen redan påpekat, icke vara utan sin betydelse. I stället för ett rent bifall till Kongl. Maj:ts proposition har Första Kammaren nemligen sagt, att »i anledning af Kongl. Maj:ts proposition» etc. Det är naturligtvis då meningen, att Kongl. Maj:t skall taga i öfvervägande, huruvida parallellklasser böra inrättas vid två manliga seminarier eller vid ett manligt och ett qvinligt, och bestämma sig för, hvilketdera af dessa alternativ, som finnes skäligt. Likaså anser jag det ligga ej ringa vikt derpå, att efter de uttalanden, som här gjorts, Kongl. Maj:t kommer att, derest skrivelseförslaget, såsom jag hoppas, bifalles, egna detsamma ett allvarligt öfvervägande. Vid den utredning, som då verkställes, skall det, hoppas jag, blifva klart, huruvida det är lämpligt att bifalla den framställning, jag och några andra motionärer från de sydligaste provinserna gjort.

Herr talman! Efter de uttalanden, jag nu haft, är det klart, att jag ej har något emot den formulering af mom. 1, i fråga om parallellklasserna, som herr Sjö väckt förslag om, men yrkar bifall äfven till mom. 2 af förevarande punkt. Jag förenar mig sålunda i det af herr Ernst Carlson från Göteborg gjorda yrkandet.

Herr Petersson i Påboda: Herr talman, mina herrar! Jag ber allra först att få tacka herr Ivar Månsson, för det han öppet och rent ut sagt oss, hvad skälet egentligen varit till, att utskottet ej tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts förslag om inrättande af parallellklasser vid två seminarier. Han har öppet sagt ifrån, att skälet är fruktan för, att genom anordnande af en dylik parallellklass äfven vid ett lärarinneseminarium skulle tillkomsten af ett nytt dylikt seminarium försvåras. Detta hafva motionärerna äfven tydligt sagt ifrån i sin motion, der det heter, att de »befarade, att genom anordnande af parallellklasser tillkomsten af ett nytt seminarium skulle försvåras eller åtminstone fördröjas», och vidare, att »så länge parallellklasserna komme att fungera, skulle de sålunda träda i stället för ett nytt seminarium och göra inrättandet af ett sådant öfverflödigt». Detta har säkerligen varit hufvudskälet dertill, att många af utskottets ledamöter kommit till det beslut, som här framlagts.

Emellertid kan jag ej förstå, huru det kan rimma samman, att man allra först säger, att det ej är ådagalagdt, att någon brist råder på lärarinnor och att därför någon parallellklass ej bör anordnas vid ett lärarinneseminarium, men strax derefter föreslår en skrivelse till Kongl. Maj:t i syfte att få till stånd ett nytt lärarinneseminarium.

Det är detta, jag finner underligt och ej stå väl samman med hvar-annat.

Med anledning af hvad utskottet yttrat och hvilket nyss af herr von Friesen särskildt betonats, att nemligen det ej vore ådagalagdt, att någon brist rådde å lärarinnor, skall jag be att få meddela några uppgifter, lemnade af en person, som är fullt inne i dessa saker och fackman på området. I juni förra året utexaminerades från ett visst qvinligt seminarium 26 folkskolelärarinnor, och de voro alla anställda vid folkskolor redan före den 15 augusti samma år. Af dessa 26 äro 12 redan nu under detta läsår ordinarie lärarinnor. Under detta läsår ha till seminariets rektor från olika skolråd ingått 16 förfrågningar, om lärarinnor kunde från seminariet erhållas — det tjenar nemligen ingenting till att annonsera. Till en ledig tjänst har ingen behörig sökande anmält sig, utan man har måst anställa som vikarie en gammal uttjent pensionerad lärare. Som öfninglärarinna hade man löfte om att från en grannkommun få låna en lärarinna, men kunde ej skaffa en vikarie i hennes ställe — det befans omöjligt, trots alla försök. Detta synes mig verkligen visa, att här förefinnes brist å lärarinnor.

För min del ansluter jag mig därför alldeles obetingadt till den åsigten, att parallelklasser böra inrättas vid två seminarier. Det må ligga i Kongl. Maj:ts skön att söka utreda och afgöra, huruvida dessa klasser böra anordnas vid manliga eller qvinliga seminarier. Derom behöfver ingenting sägas, men jag är för egen del alldeles förvissad om, att Kongl. Maj:t skall komma till den övertygelse, att bristen på lärarinnor är sådan, att en dylik parallelklass behöfver anordnas äfven vid ett qvinligt seminarium.

Man plägar ju här i kammaren fästa ganska mycket afseende vid kostnadsfragan; och när man genom att spara ej eftersätter något af de intressen, man vill tillgodose, då har man väl så mycket större skäl att beakta kostnaderna. Och det är ju alldeles tydligt och klart, att det skall blifva mycket billigare att utbilda erforderliga lärarekrafter genom att, åtminstone för närvarande, inrätta två parallelklasser än genom att inrätta ett nytt seminarium.

Äfven ur denna synpunkt synas mig alltså alla skäl tala för den af Kongl. Maj:t föreslagna utvägen. Skulle man sedan finna, att den nu rådande bristen icke är tillfällig, utan mera permanent och af beskaffenhet att ej kunna afhjelpas med de lärarekrafter, som kunna lemnas från de nuvarande seminarierna, ja, då har jag naturligtvis ingenting emot, att ett nytt seminarium kommer till stånd. Men ovisshet råder ju ännu just derom, huruvida denna brist är tillfällig eller permanent; och därför torde vara klokast att gå in på Kongl. Maj:ts förslag i den form, som af herr Sjö föreslagits. Till detta förslag ber jag att få yrka bifall.

Herr Liljeholm: Alla de föregående talarne hafva i anslutning till framställningen i statsrådsprotokollet konstaterat, att en lärarebrist förefinnes, men ingen enda har yttrat ett ord om, hvad anledningen är till denna brist, oaktadt äfven detta kan spåras i föreliggande statsutskottsbetänkande. Om herrarne slå upp sidan 219 och se på den tabell, som der är införd, så finner man — jag uppdelar tiden i

Ang. anordnande af parallelklasser vid två folkskolelärareseminarier.
(Forts.)

Ang. anord-
nande af
parallell-
klasser vid
två folle-
skolelärare-
seminarier.
(Forts.)

fyraårsperioder — att under fyraårsperioden 1887—1890 utexaminerades från våra tolf folkskolelärareseminarier 1,178 lärare och lärarinnor eller i medeltal per år 294,5. Då rådde ingen brist på lärarekrafter, utan man hade tvärtom ett öfverskott. Men taga vi så nästa fyraårsperiod, 1891—1894, så finna vi, att derunder från samma seminarier utexaminerades endast 820 lärare och lärarinnor. Skilnaden mot föregående period är 358, alltså omkring 90 per år färre — och dermed har man bristen gifven. Man bör sannerligen ej förväna sig öfver, att man nu laborerar med en lärarebrist, då man ser något sådant, som att under åren 1891—1894 utexaminerades 358 lärare färre än under nästföregående period.

Men hvad kan då anledningen vara till detta missförhållande? Jo, vederbörande blefvo missledda af det öfverskott, som fans vid slutet af den första, af mig angifna fyraårsperioden, och slöto till dörrarne till seminarierna. De togo in ett mindre antal än förut, och då uppkom bristen. Jag nämner detta, i hopp att vederbörande må för framtiden söka undvika dylika misstag.

I detta sammanhang vill jag emellertid nämna, att man sedermera sökt, så godt sig göra låter, åter bortarbета denna brist genom att öka antalet elever. År 1897 utexaminerades 299 lärare och lärarinnor och förra året 289. Men å andra sidan är ju äfven folkskolan stadd i ständig utveckling. Dessutom hafva två andra omständigheter medverkat till ökande af bristen, nemligen privatskolornas tillbakagång och emigrationens upphörande.

Det var en talare, som ansåg sig böra hembära Kongl. Maj:ts sin tacksambet, för det att dispensrätten ej kommit till utsträckt användning. Det finnes emellertid ett ännu mer talande skäl för tacksamhet omnämndt i statsrådsprotokollet, nemligen det, att statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet ej velat förorda, att enskilda lärare skulle få rätt att vid sina skolor på entreprenad utbilda lärarekandidater, något, som dock varit ifrågasatt. För min del finner jag det synnerligen lyckligt, att ett sådant förslag ej accepterats som att låta enskilde utbilda lärare mot viss betalning för hvarje utexaminerad elev.

Jag ber för öfrigt att i fråga om denna brist å lärare och lärarinnor få ansluta mig till hvad herr von Friesen yttrade. För närvarande råda visserligen ej i Göteborg sådana förhållanden som dem, han skildrade; men det är ej synnerligen många år sedan så var fallet äfven der. Man må således komma i håg, att för afhjelpande af lärarebristen å landet får man ej vänta sig mycket af lärarinnorna, ty de vilja ej till landet. Det är sant, som motionärerna från Skåne i sin motion framhållit, att de endast vilja till städerna och köpingarne — det är paradiset för dem, men landsbygden är icke alls eftersökt.

Jag nämnde motionen, och jag kan ej låta den passera utan att säga några ord äfven om den, men jag skall fatta mig kort.

På sid. 229 i betänkandet återfinnas de loford, motionärerna gifva qvinnan såsom lärarinna. För min del vill jag gerna deri instämma, ty ur pedagogisk synpunkt har qvinnan ofta visat sig stå framför mannen. Men det finnes en annan synpunkt, som ock bör beaktas, när det är fråga om lärarekallet, nemligen den fysiska; och då får hon nöja sig med andra rummet. Hon orkar ej med samma arbete

som mannen. Det skulle därför icke förvåna mig, om inom några år till Riksdagen kom en framställning från Kongl. Maj:t, att pensionsåldern för lärarinnor skall inträda redan vid 50 år. Att sådana tankar finnas inom ecklesiastikdepartementets folkskolebyrå, det vet jag. Och jag kan nämna för herrarne, att i Österrike gjorde man för flera år sedan ett försök, gående derpå ut, att man skulle använda lärarinnor i stället för lärare. Så fort en plats blef ledig efter en lärare, tillsattes en lärarinna. Men hur gick det? Jo, efter icke särdeles många år märkte man, att den nya anordningen blef dyrare. Sjukdomsfall voro mera allmänna bland lärarinnor än bland lärare. Och snart fann man sig föranlåten att återgå till det gamla. Så tror jag, att det skulle komma att gå äfven hos oss, om man följde motionärens anvisning, nemligen »att i allt större utsträckning använda qvinliga lärarekrafter», eller ock finge man vara beredd på att nedsätta tienstgöringstiden till 25 och pensionsåldern till 50 år. Att lärarinnan icke i längden förmår att hålla ut, det beror helt enkelt derpå, att hon med sådant nit och allvar griper sig verket an och ej frågar efter något. Jag har såsom gammal lärare varnat många unga lärarinnor att på detta sätt taga i för hett, och jag anklagar mig ej att hafva gifvit dylika varningar.

Nu skulle jag då komma med något yrkande. Ja, om jag finge framställa ett eget yrkande, så skulle det blifva det, att man måtte uppdraga åt Kongl. Maj:t att inrätta parallelklasser vid tvenne manliga seminarier. Det skulle jag helst se. I statsverkspropositionen framhållas nästan öfver allt, att bristen på lärarekrafter är känbarast vid de flyttande skolorna. Men tro herrarne, att man kan få lärarinnor att flytta ut på landsbygden och taga plats vid sådana skolor? Högst sällan lyckas det. Att det nästan öfver allt, så väl i städerna som på landsbygden, är svårt att få vikarier, är en sanning. Men detta kan ju äfven bero på något annat än lärarebrist, det kan bero på den ersättning, som bjudes.

Emellertid vill jag framhålla, att det i min tanke vore lämpligast att lemna Kongl. Maj:t fria händer att anordna denna sak, som honom bäst synes. Genom anordnande af parallelklasser skulle man i väsentlig mån kunna bortarbeta den nu förefintliga lärarebristen. Det gifves emellertid flera utvägar. Herr Sjö nämnde en utväg. Ett annat sätt vore t. ex., om Kongl. Maj:t gjorde framställning om, att vid ett af de nuvarande seminarierna en årsklass inrättades för dem, som tagit studentexamen. Det är numera icke så ovanligt, att studenter önska gå igenom ett seminarium. Och jag vet, att vid det seminarium, som ligger mig närmast, flere studenter afvisats från fjerde klassen af det skäl, att det ej fans plats. Om man nu gifve till känna, att de studenter, som anmälde sig till genomgående af en årskurs vid seminarium — hvar som helst, i Upsala t. ex., som ju ligger centralt —, skulle beredas tillfälle dertill, skulle det nog komma en 20, 30, ja, 40 per år. De skulle naturligtvis erhålla stipendier liksom vid alla seminarier — och jag är viss om, att denna anordning skulle ganska mycket bidraga till bortarbetande af bristen på folkskolelärare.

Nu skall jag emellertid icke göra något annat yrkande, än att jag med afseende på första momentet instämmer med herr Sjö och i fråga om det andra momentet biträder utskottets hemställan, och detta af

Ang. anordnande af parallelklasser vid två folkskolelärarseminarier.
(Forts.)

Ang. anord-
nande af
paral-
klasser vid
två folk-
skolelärare-
seminarier.

det skäl, att jag anser, att en sådan undersökning, som der är ifrågasatt, bör komma till stånd; och om Kongl. Maj:t, efter verkställd utredning, skulle finna, att det föreligger större behof af ett lärare- än ett lärarinneseminarium, då är det väl alldeles klart, att Kongl. Maj:t skall göra framställning till Riksdagen i öfverensstämmelse dermed.

Alltså yrkar jag, herr talman, i det första momentet bifall till herr Sjös under öfverläggningen gjorda yrkande och ansluter mig i det andra momentet till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Ivar Månsson: Herr talman! Jag vill endast säga ett par ord med anledning af den inkonsequens, som flere talare sagt skulle förefinnas i utskottets betänkaude, då der först talas om, att det icke råder någon brist på qvinliga lärarekrafter, och sedan ändock i allt fall föreslås en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, huruvida inrättandet af ett qvinligt seminarium kan vara af behofvet påkalladt.

Jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att det i betänkandet heter, att det »icke synes framgå» — af den utredning, som förebragts — »att någon *sådan* brist på qvinliga lärarekrafter förefinnes, att åtgärd för dess afhjelpande skulle behöfva *omedelbarligen* vidtagas». Detta hafva vi i utskottet sagt. Och jag ber att få påpeka detta, för att man icke må beskylla utskottet för inkonsequens.

Men man kan ju vara af olika meningar om dessa förhållanden. Vi hafva ansett, att bristen för närvarande ej är så stor, att det vore behöfligt att omedelbarligen vidtaga några åtgärder. Men är det så, att man har en annan uppfattning, skall jag för min del ej hafva något att invända deremot.

Hvad vi önska, är att söka föra frågan fram derhän, att vi få ett qvinligt seminarium till stånd i södra Sverige. Det är vårt önskemål.

Hvad den siste talaren beträffar, var det väl för oss, att han kom till det slut, han gjorde. Ty den ställning, han i frågan intager, är ej särdeles uppmuntrande för folkskolelärarinnorna. Men för öfrigt tror jag, att man kan säga, att de qvinliga lärarekrafterna hafva tillvunnit sig verkligt erkännande för både duglighet och nit samt visat en sådan förmåga att sköta sina platser, att de mångenstädes äro mycket eftersökta. Det är min och — som jag tror — äfven många andras uppfattning.

I södra Sverige är det, i synnerhet nu, så, att ej blott i städer, köpingar och större stationssamhällen, utan äfven i tätare befolkade byar man försöker nästan öfver allt inrätta skolor med tre klasser; och i dessa skolor lämpa sig lärarinnor utmärkt, i synnerhet i de två lägsta klasserna.

Det är dessa omständigheter, som göra, att vi motionärer så lifligt önska framgång åt den tanke, vi tillåtit oss uttala.

Herr Lundell: Jag skall blott säga ett par ord med anledning af herr von Friesens yttrande.

Jag skall be att få upplysa, att det icke är alldeles samma förhållande med de lärarinnor, som utbildas i landsorten, och de fina damer, som utbildas till lärarinnor i Stockholm. Jag har resonnerat

med seminariektor Lundgren i Stockholm om denna sak, och han sade, att det är knappast några andra, som komma in i seminariet än embetsmäns döttrar och dylika, som redan dessförinnan gått igenom ett sjukklassigt läroverk för flickor och icke behöfva egentligen arbeta mycket med läsning de tvenne första åren, utan få mest gå der och repetera sina skolkurser. Deremot kunna sådana landsflickor, som naturligtvis ha mindre kunskaper, men äro mycket villigare och mera användbara på landsbygden, i regel icke vinna inträde. Ty det är kunskapsprofven, som dervidlag äro afgörande.

Ang. anordnande af parallelklasser vid två folkskolelärore-seminarier.
(Forts.)

Beträffande frågan, om manliga eller qvinliga parallelklasser böra inrättas, vill jag lägga Kongl. Maj:ts närvarande representant en sak på hjertat, nemligen att man måste se till, om möjlighet finnes att få elever i dessa parallelklasser, om blott manliga sådana inrättas. Det bör man på förband förvissa sig om. Jag har hört rektorn vid seminariet i Vexjö, Arcadius, säga, när det var fråga om manliga elever, att det vore nästan omöjligt att få ett tillräckligt antal sådana, som äro fullt kompetenta. Man måste därför knappa af på fordringarna och minska anspråken på de inträdessökandenas kompetens för att få elevantalet något så när fulltaligt.

Hvad åter beträffar de svårigheter, som skulle förefinnas på den grund, att qvinliga elever från södra Sverige måste för sin utbildning ånåta seminariet i Kalmar, enär de ej hade att tillgå en sådan bildningsanstalt i sin hemort, så tror jag för min del, att man betydligt öfverdrifvit denna sak. För öfrigt vill jag nämna, att flera elever komma från Östergötland, och de ha ju ungefär lika långt till Kalmar som skåningarne.

Till sist får jag säga, att det naturligtvis bör öfverlemnas åt Kongl. Maj:t att bestämma, om manliga eller qvinliga parallelklasser skola inrättas, äfvensom att taga frågan i dess helhet i öfvervägande.

Herr Olsson i Mårdäng: Herr talman, mina herrar! Jag anser det icke vara olämpligt, att i denna fråga en röst höjes äfven från den vrå i världen, som jag representerar.

Jag vill då först konstatera, att samma olägenheter vid tillsättande af skollärare-tjenster, som herr Pettersson i Österhaninge nyss omförmälde, har jag under flera år varit i tillfälle att se exempel på. Jag vill därför uttala min tillfredsställelse öfver det kongl. förslaget och skulle för min del, emedan jag från början omfattade det med ganska stora sympatier, helst velat yrka bifall till detsamma. Men det skall jag nu icke göra, och jag har ett kanske något egendomligt skäl därför.

Herr von Friesen lemnade den upplysning, att det fans tillgång på lärarinnor, men att de ej brydde sig om att söka lediga platser, i synnerhet på landsbygden. Ja, då synes det mig icke alls lämpligt att upprätta någon parallelklass för utbildande af folkskolelärarinnor, i fall dessa nemligen sedan lägga sig i städerna — såsom han uttryckte sig — och ej söka lediga platser på landet. Jag skall därför, hvad första momentet beträffar, instämma med dem, som yrkat bifall till herr Sjös förslag.

Men beträffande andra momentet skall jag — med anslutning just

Ang. anordnande af parallelklasser vid två folkskolelärarseminarier.

(Forts.)

till den upplysning, herr von Friesen lemnade — uttala den ärliga meningen: Hvertill gagnar det att upprätta ett seminarium för lärarinnor, om de ändock icke söka lediga platser? Jag skulle därför helst ha varit med om en skrifvelse för utredning, huruvida icke ett manligt seminarium må vara mera af behofvet påkalladt. Men jag kan också vara med om det nu föreliggande skrifvelseförslaget, nemligen med anslutning till ett uttalande af herr Liljeholm, att, om skrifvelseförslaget går igenom — såsom jag förmodar —, Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, om det ej är mera behöfligt att, sedan man experimenterat med dessa parallelklasser, få till stånd ett seminarium för manliga elever än ett seminarium för utbildande af lärarinnor.

Herr talman! Jag yrkar bifall till herr Sjö's reservation.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmanen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren det af herr Sjö under öfverläggningen framställda förslag.

Härefter blef utskottets under mom. 2 gjorda hemställan bifallen.

Punkterna 85 och 86.

Biföllos.

Punkten 87.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 169, hade herrar *E. Hammarlund* och *F. Berg* föreslagit, att Riksdagen måtte på extra stat för år 1900 uppföra och till Kongl. Maj:ts förfogande ställa ett anslag af 6,000 kronor att användas för resestipendier åt folkskolelärare och folkskolelärarinnor på de vilkor och under de närmare bestämmelser, Kongl. Maj:t kunde finna skäligt föreskrifva.

Utskottet hemställde emellertid, att herrar Hammarlunds och Bergs förevarande motion ej må af Riksdagen bifallas.

Vid punkten fans fogad en gemensam reservation af herrar *S. G. von Friesen*, *H. Andersson* i Vestra Nöbbelöf, *S. O. Nylander*, *N. Boström*, *Ivar Månsson*, *O. Larsson* i Mörtlösa och *O. A. Ericsson* i Ofvanmyra, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att Riksdagen må, med anledning af herrar Hammarlunds och Bergs förevarande motion, på extra stat för år 1900 anvisa ett anslag af 4,000 kronor att användas till resestipendier åt folkskolelärare och folkskolelärarinnor under de vilkor och bestämmelser, Kongl. Maj:t kan finna skäligt föreskrifva.

Efter föredragning af punkten yttrade:

Herr Nylander: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till

den reservation, som i denna punkt blifvit afgifven af åtta bland denna kammares statsutskottsledamöter.

Det torde icke kunna förnekas, att studieresor kunna medföra nytta och gagu icke allenast för dem, som få företaga sådana, utan äfven för det yrke, uti hvilket man genom resan vill söka vinna utbildning. Staten tycks och hafva erkänt rättigheten häraf, då den redan anvisat stora belopp till resestipendier inom många olika verksamhetsområden, hvarom den i ämnet väckta motionen lemnar närmare upplysning. Jag vågar tro, att det skulle vara till gagn äfven för vår folkskoleundervisning, om åtminstone några af dess handhafvare blefve satta i tillfälle att genom studieresor taga närmare kännedom om så väl vårt eget land som om angränsande länder och sålunda komma i beröring med folk på andra orter samt derigenom erhålla i allmänhet mera vidgade vyer. Riktigt är nog motionärernas utlåtande, då de i sin motion påstå, att studieresor skulle komma att öka lärarnes intresse för skolans uppgift, vidga deras andliga synkrets och bidraga till utrotande af mycken slentrian i undervisningen, och detta gagnande inflytande skulle genom stipendiaternas redogörelser i pressen och på skolmöten äfven sträcka sig till ett stort flertal af öfriga lärare.

Beträffande det belopp, som för detta ändamål skulle anvisas, synes det mig, som om den af motionären föreslagna summan skulle kunna något nedsättas. Till lärarne vid de allmänna läroverken är till resestipendier anslaget ett belopp af 4,000 kronor, och jag tror, att motsvarande summa skulle vara tillräcklig äfven för resestipendier åt våra folkskolelärare och lärarinnor.

Jag anhåller sålunda, herr talman, att få yrka bifall till den vid denna punkt afgifna reservation.

Häruti instämde herr *Hazén*.

Herr Hammarlund: Jag ber att få uttala ett tack till reservanterna från denna kammare för den välvilja, med hvilken de omfattat det föreliggande förslaget.

Visserligen skulle vi motionärer naturligtvis helst hafva önskat, att Riksdagen beviljat det belopp, som af oss ifrågasatts, nemligen 6,000 kronor, men då reservanterna ansett, att anslaget lämpligen bör bestämmas till 4,000 kronor, skola vi acceptera detta förslag. Hufvudsaken är nemligen, att det verkligen af statsmedel finnes ett dylikt anslag för folkskolelärare lika väl som för medlemmar af de flesta andra corpsper. Erfarenheten har visat, att man med temligen små belopp kan på detta område uträtta ganska mycket. Det är min öfvertygelse, att ett dylikt litet anslag skulle verka välgörande icke blott för lärarecorpsen, utan äfven för folkbildningen i dess helhet. Jag hoppas därför lifligt, att kammaren skall, med behjertande af de skäl, som anförts i motionen, sluta sig kring reservanterna från denna kammare, och ber alltså att få yrka bifall till reservationen.

Med herr Hammarlund förenade sig herrar *Berg*, *Ernst Carlsson*, *Wallis*, *Sjövall*, *Svensson* i Karlskrona, *Nilson* i Lidköping, *Zotterman* och *Thylander*.

Ang. anordnande af parallelklasser vid två folkskolelärareseminarier.
(Forts.)

Vidare till anteckning förekom icke. Efter af herr talmannen i ämnet gifna propositioner, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll den vid punkten fogade reservationen.

Ang. ifråga-
satt anslag
till vissa
s. k. sommar-
kurser.

Punkten 88.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 166, hade herrar *E. V. Sahlén* och *G. Jansson* i Krakerud föreslagit, att Riksdagen måtte för år 1900 bevilja ett anslag af 6,000 kronor att under vissa vilkor användas till understöd åt sommarkurser på landet.

Emellertid hemställde utskottet,

att herrar Sahléns och Janssons förevarande motion icke må vinna Riksdagens bifall.

I fråga härom anförde:

Herr Sahlén: Herr talman! Den sak, som nu föreligger, synes mig förtjent af ett större intresse, än utskottet tillmätt densamma. Utskottet gifver i sitt utlåtande så litet talande skäl, som gerna är möjligt, för det afstyrkande, hvarmed betänkandet slutar. Det talas sålunda om, att dessa kurser uti de orter, der de med lifligt intresse omfattas, kunna medföra gagn. Men nu är icke fråga om att hjälpa de orter, i hvilka intresset är lifligt, utan min hemställan äsyftar, att, då erfarenheten visat, att den verksamhet, som här är i fråga, omfattas med stort intresse på orter, der den utöfvats, man måtte bli i tillfälle att kunna väcka ett liknande intresse jemväl på *andra* orter — det är motionens syfte.

Utskottet anför vidare, att det icke finnes någon grund, hvarför, vid sidan af de föreläsningskurser för arbetsklassen, hvilka redan länge erhållit statsbidrag, sådana kurser, som här föreslagits, skulle understödjas. Men de kurser, som jag och min medmotionär föreslagit, afse *folkskolelärarecorpsen*, och denna corps kan icke hafva nämnvärdt gagn af de sporadiska föreläsningar, som, det tror jag man kan säga, med ganska liten framgång anordnats på olika ställen inom landet. Det är således helt *andra* intressen, som det här är fråga om att tillgodose.

Hufvudfrågan är, om verkligen denna sak är förtjent af allmänt intresse eller, som utskottet säger, är af »allmänt gagn». För att klargöra, att så verkligen är förhållandet, ber jag att få framhålla några synpunkter. Till dessa föreläsningskurser samlas ett betydande antal medlemmar af folkskolelärarecorpsen inom ett län vid t. ex. dess folkskolehögskola, vistas der en fjorton dagar för att åhöra föreläsningar och för öfrigt samvara med hvarandra. Dessa föreläsningar, som hafva ett bestämdt och begränsadt syfte, nemligen att i främsta rummet gagna folkskolelärarecorpsen, kunna därför anordnas på pedagogiskt lämpligt sätt och äro icke såsom universitetens sommarkurser utsatta för faran att gå något för högt för de åhörare, för hvilka de varit afsedda, utan man träffar här just dem, som man vill träffa. Man kan sålunda vid

val af ämnen och behandlingssätt precis veta, att man har sitt auditorium fullständigt med sig.

Det är i vårt land ganska litet sörjdt för folkskolelärarecorpens fortsatta bildning. Jag vet dock icke någon corps, som har ett så brinnande intresse för sitt eget höjande både i bildning och i andra afseenden som folkskolelärarecorpens. Jag vet icke något bildningsbehof, som jag för min egen personliga del går så gerna till mötes som folkskolelärarnes.

Ang. ifrågasatt anslag till vissa s. k. sommarkurser.
(Forts.)

Man kan också lätt förstå, att af kompetenta personer hållna föreläsningar i t. ex. matematik skola vara till nytta för de många lärare och lärarinnor, som der möta: det är ett ämne, som de sjelfva skola behandla, och härtill böra de naturligtvis blifva mera kompetenta, när någon del af detta ämne för dem blifvit genomgången af personer, som stå öfver dem i kunskaper. Ett ämne, som varit föremål för behandling utom matematiken, har äfven varit historia. Man kan säga, att förhållandet är detsamma med detta ämne som med matematiken: folkskolelärarne behöfva dels friska upp hvad de kunna förut, dels lära känna något af vetenskapens nya resultat, och dels öfver hufvud taget tränga litet djupare in på något område för att sedan sjelfva på egen hand så mycket lättare kunna fortsätta sina studier.

Jemte historia och matematik hafva åtskilliga andra ämnen förekommit. Jag vill här icke uppräknad dem allesammans, utan nämner som exempel psykologi och pedagogik, emedan just uti dessa ämnen mycket nytt har skett, sedan en hel del af denna lärarecorps gick igenom seminarium, och man vid behandling af dessa ämnen har rikt tillfälle att verka på sjelfva lärarepersonligheten.

För att väcka och underhålla kunskapsintresset, äro dessa kurser således af yttersta vikt. Men dertill kommer också en del andra förmaner.

Jag erinrar mig från en af sommarkurserna i Bollnäs, huru man der gjorde ett försök att åt folkskolelärare- och lärarinnecorpens meddela praktisk undervisning, åt männen i ritning, åt lärarinnorna i handarbeten, och åt alla i gymnastik. Äfven detta är något, som ger påtagligt goda resultat i många afseenden för folkets barn. Det är således ett allmänt intresse.

Ännu en sak vill jag framhålla, som jag anser vara af väsentlig betydelse, nemligen att lärare och lärarinnor inom ett område få kamratligt umgås och sluta sig tillsammans med hvarandra och derigenom i högre grad än under andra förhållanden kunna känna sig utgöra ett helt. Universitetens sommarkurser kunna icke i samma grad bjuda samma fördel, emedan en så stor mängd lärare och lärarinnor möta från vidt skilda håll, hvarför de icke der kunna ha samma känsla af att de samverka inom samma bygd för gemensamma intressen.

Jag vill slutligen nämna en annan sida af dessa kursers verksamhet, som jag sett drifvas i ganska stor omfattning. Lärarne och lärarinnorna böra naturligtvis intressera barnen för lekar och gifva åt dessa lekar en viss kraft och utbildning. Nu idkas, som bekant, ibland folket dessa lekar icke mycket, men vid sommarkurserna är man i tillfälle att väcka intresset för dem, ty när en lärare eller lärarinna

Ang. ifrågasatt anslag till vissa s. k. sommarkurser.
(Forts.)

dervid varit med om lämpliga, man kan säga ansträngande, lekar, blir hägen och möjligheten för honom eller henne att härutinnan åstadkomma något i sin skola mycket förökad.

Jag har velat fästa uppmärksamheten vid dessa kurser och vill nu tillägga, att det enda hinder, som möter för närvarande att få till stånd kurser i större omfattning, d. v. s. på flera orter, är af ekonomisk natur. I det län, der jag har min verksamhet, har landstinget visat tillmötesgående och gifvit det anslag, vi begärt, och i Gefleborgs län har man också under en lång följd af år haft öppen blick för detta intresse och, som jag tror, hvart femte år anordnat sådana kurser i Bollnäs. Förra sommaren voro många sådana sommarkurser planlagda. Jag fick nemligen underrättelse derom från många håll med anmodan att komma dit. En tid derefter fick jag emellertid bref med tillkännagifvande, att erforderliga penningmedel för genomförande af företagen icke kunnat anskaffas.

Om Riksdagen nu beviljar denna ifrån statssynpunkt så obetydliga summa, 6,000 kronor för ett år, vore det ju möjligt att på flera håll, vare sig genom landstingen eller på enskild väg, anskaffades de penningmedel, som ytterligare behövas, för att dessa kurser skulle kunna försökas. Min tro är — liksom jag finner det af erfarenheten bekräftadt — att der man på lämpligt sätt försöker med sådana kurser, der skall intresset för dem lätt väckas, och der skall detta intresse sedermera visa sig synnerligen lifigt och tacksamheten stor.

Då således denna summa såsom statsutgift är mycket obetydlig, men för främjandet af ifrågavarande sak högst betydlig, och saken dessutom är god, ber jag att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Thylander: Jag deremot skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan och afslag å motionen. — Jag gör detta i det närmaste af samma skäl, som motionärerna framställt för bifall till sin motion.

Jag ber först att få påpeka den omständigheten, att idén med feriefortbildningskurser icke är svensk, utan hemtat ifrån Amerika och England. Då motionärerna särskildt tyckas fästa sig dervid, att det måhända skulle uppkomma en viss rivalitet mellan de ferieföreläsningar, som kunna komma att anordnas vid universiteten, och dem, som möjligen komma till stånd på landsorten, ber jag att få påpeka den omständigheten, att man i de länder, der idén först uppkommit, just hållit sig till universiteten. Det har af motionärerna framhållits, att feriekurserna ha mycket att betyda i pedagogiskt hänseende, och deruti måste jag ge dem rätt. Men om så är, vill jag hafva sagdt, att om vi skola rätt tillgodogöra oss de fördelar, som äro att hemta af feriekurserna, så böra vi blicka upp till högre och ädlare regioner än dem, som förefinnas eller kunna förefinnas, då dessa kurser äro förlagda till landsbygden. Det är nemligen så, att en del af de vetenskapens frön, som odlas vid våra universitet, sedermera skall af folkskolan utspridas bland folket i landets olika delar. Om nu folkskolelärarecorpsen drifves af begär att utveckla det kunskapsmått, som den erhållit vid seminarierna, och den erfarenhet, som dess medlemmar

i skilda delar af landet gjort hos corpsens medlemmar att längta efter mera vetande, så må det väl ej af någon anses vara öfverdrifvet begärdt, om de dervidlag önska att blicka upp till de högre regionerna, universiteten, för att derifrån få det bästa och ädlaste, som kan presteras. Jag tycker, att en sådan längtan bör anses såsom mycket vacker och äfven såsom mycket blygsam. Saken förhåller sig så, att sedan vetenskapen odlats vid universiteten, skall den utspridas i landet af åtskilliga kategorier af lärarekrafter. Detta arbete börjar i småskolan, så komma i tur och ordning folkskolan, den högre folkskolan, folkhögskolan och elementarläroverket — hvar och en af dem har sitt ändamål. På alla dessa områden odlar man icke någon vetenskaplig riktning inom något särskildt ämne, utan hvar och en lärare har sin allmänna uppgift, hvilken i sin sammanfattning är att leda barnets utveckling från det lägsta stadiet, då barnasjelen först kan börja inhemta kunskaper, till det högsta, då individen går ut i lifvet för att tillgodogöra sig lifvets fördelar.

Ang. ifrågasatt anslag till vissa k. sommarkurser.
(Forts.)

Det är klart, att om man ville anordna föreläsningskurser på landet och anordna dem så, att man kan få de bästa krafter, som kunna erhållas, nemligen från universiteten, så skulle kostnaderna blifva så odrägligt stora, att redan denna omständighet vore tillräcklig för att afskräcka från sådana företag. Och likväl vågar jag påstå, att en sådan anordning skulle vara den enda möjliga. Vid vara universitet hafva vi universitetslärare, som utveckla vetenskapens olika grenar. Derför, om det är sant, som motionären sade, att folkskolelärarecorpsen bör och vill genom ähörandet af sådana föreläsningar inhemta kunskap inom de olika vetandets områden, som han nämnde, sasom matematik, historia, psykologi, pedagogik m. m., så bör detta också ske på de ställen, der man under den korta tid, vanligen fjorton dagar, som är för ändamålet anslagen, kan erhålla den största valuta för de uppoffringar, man underkastar sig, och det blir otvifvelaktigt för föreläsningarna ledas af universitetslärarne.

När motionärerna i sin motion tala om de föreläsningskurser, som inrättats på landet för att sprida kunskap inom folkskolelärarecorpsens område, så hafva de särskildt framhållit, att det är den *ekonomiska* sidan af saken, som gjort, att saken på de flesta ställen förfallit. Det torde ursäktas mig, om jag påstår, att denna orsak icke är den enda. Det finnes äfven andra. Bland dem vill jag nämna de rent lokala förhållandena. Om man, låt vara inom en folkhögskola, vill samla en mängd lärare från olika orter, så är det tydligt, att den lokala frågan ensam skall blifva rätt svår att lösa, och jag har hört af en person, som deltagit i sådana kurser, att många ryggat tillbaka redan på grund af denna svårighet.

Det finnes ett stort antal lärare, som bevizat sådana kurser på landet, som högt och tydligt sagt ifrån, att de icke erhållit full valuta för de uppoffringar, som de gjort genom att resa till dem. Det är troligt, att denna åsigt berott äfven derpå, att föreläsningskurser anordnats vid universiteten, och att man der fått en valuta, som varit af helt annan beskaffenhet. Om man kunde anordna sommarkurser på landet på det sätt, att man finge lärarekrafter från universiteten, om det finnes professorer, som vore villiga att uppoffra tid och krafter och

Ang. ifrågasatt anslag till vissa s. k. sommarkurser.

komma till den ort, der man ville hafva sådana kurser förlagda, ja, då skulle jag vara den förste att vara med om en sådan anordning. Men då vill jag påpeka, att det anslag, som motionärerna nu begärt, är mycket för litet.

(Forts.)

Då universitetsföreläsningsskurser började vinna terräng i vårt land, gick det till så, att från universiteten inbjudning utfärdades till lärare och lärarinnor i alla delar af landet att deltaga i kurserna. Sådana kurser anordnades i Upsala åren 1893, 1895 och 1897 samt i Lund åren 1894, 1896 och 1898. Jag ber att få konstatera det förhållandet, att under dessa år intresset för kurserna icke slappats, utan tvärtom betydligt tilltagit. Jag tror för min del, att detta berott på den omständigheten, att det, såsom äfven motionärerna framhållit, är till stort gagn för folkskolelärarecorpens medlemmar att få sammanträffa med sina kamrater från andra orter. Den motionär, som nyss yttrat sig, tillmätte visserligen mindre betydelse åt den omständigheten, att lärare från vidsträcktare områden sammanfördes. I så fall skulle ortsintressena spela en större roll för samvaron emellan corpsmedlemmarne än betydelsen att sammanföra dem från skilda håll af hela landet. Jag är af en annan mening och tror, att de nationella intressena äro af mycket högre betydelse och utgöra en mycket kraftigare häfstång för dessa sommarkursers gagnande utveckling, än ortsintressena kunna blifva. Redan af det skäl alltså, att det är synnerligen svårt att få lämpliga lärarekrafter för sommarkurser i landsorten, torde jag med fog kunna anse mig böra yrka afslag å motionen. Men jag skall till detta skäl lägga en annan viktig omständighet, den nemligen, att, såsom utskottet just också framhållit, motionärerna, för att kunna få det af dem begärda anslaget, ställt dessa sommarkurser ungefär i samma nivå som de föreläsningar, hvilka anordnas för arbetare vid arbetareinstituten. Och till stöd för detta mitt påstående ber jag att få peka på de villkor, motionärerna föreslagit för rätt till anslags åtnjutande. Jag skall ej fästa mig vid dem alla, utan blott påpeka ett par. Så anse motionärerna, att det borde inryckas såsom villkor för anslags erhållande, att vid sommarkurserna icke skulle få förekomma föreläsningar eller diskussioner i politiska eller religiösa ämnen. Nu är förhållandet, att vid de föreläsningsskurser, som anordnats vid universiteten, man icke alls fäst sig vid den omständighet, som motionärerna här velat särskildt framhålla. Jag kan nog förstå, hvad motionärerna menat härmed. De frukta, att det skulle spridas upproriska element i skilda delar af riket dels derigenom, att man i föreläsningarna hölle sig till politiska eller religiösa ämnen, dels derigenom, att man genom diskussioner vidare utvecklade dem. Jag hyser för min del ej någon farhåga i det afseendet. Jag tror, att landets folkskolelärarecorp är tillräckligt lojal, för att det skall kunna medgifvas den att få blicka in i det politiska och religiösa lifvet. Jag är också öfvertygad derom, att, om man försöker stänga en väg för dem att vinna kunskap derom, de skola veta att finna en annan utväg därför. Och om kursen ledes af en klarsynt man, som ser saken från dess rätta sida, så är det säkert, att, om man i det ifrågavarande afseendet kommit in på afvägar, man lätt kan komma in på den rätta vägen igen.

Vidare hafva motionärerna föreslagit, att det skulle utöfvas kon- *Ang. ifråga-*
troll öfver dessa föreläsningkurser, och de hafva ansett, att man deri- *satt anslag*
genom skulle vinna mera, än om kurserna vore fria. Jag tror, att en *till vissa*
sådan kontroll är öfverflödigt, och återoppar äfven dervid erfarenheten *s. ic. sommar-*
från universitetskurserna. Om man har reda på dessa kurser, om man *kurser.*
deltagit i de högtidsstunder, dessa varit för deltagarne, om man sett *(Forts.)*
det material, som står föreläsarne der till buds, om man tager reda
på, huru ofantligt mycket, som der kan inhemtas på en enda timme,
huru villiga dessa lärda män äro att genom svar på framställda frågor
vidare utveckla, hvad de under en föreläsningstimme sökt bibringva sina
åhörare, om man vet allt detta, kan man vara fullkomligt viss, att
kontroll är öfverflödigt, ty den utöfvas af universitetslärarne sjelfva.
De sörja för, att de kunskapsfrön, de vilja utså, gifva en god växt.

Slutligen vill jag påpeka den omständigheten, att, om vi skola
slå in på den vägen att begära statsanslag till dessa föreläsningkurser,
det måste ske i större omfång, och då skulle jag tro, att rätta vägen
att få reda på hvad som i detta afseende behöfves vore, att Riksdagen
aflåte en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning om i
huru stor utsträckning sådana kurser borde hållas och anslag dertill
beviljas. Ty det är alldeles visst, att det belopp, som man här före-
slagit, är alltför ringa, äfven om man skulle tänka sig, att den kost-
nad, som nu skulle komma i fråga, endast vore afsedd för att till en
början experimentera med denna idé.

Jag skall sluta här, herr talman, och sålunda, på grund af dels
de skäl, utskottet anført, dels ock de skäl, jag nu, så godt jag kunnat,
sökt frambålla, yrka bifall till utskottets hemställan och afslag på
motionen.

Herr Jansson i Krakerud: Det är kanske ej lämpligt af mig
att uppträda i en fråga, som tillhör de lärda, men jag har dock tagit
mig friheten att begära ordet af den anledning, att den siste ärade
talaren icke tycktes hafva något rimligt begrepp om förhållandena vid
de föreläsningkurser, som i motionen afses. Om han liksom jag varit
närvarande vid två föreläsningkurser, så skulle han utan tvifvel hafva
helt andra tankar i ämnet, och man skulle då fått nytta af hans
talanger på det sätt, att han blifvit förespråkare för sådana kurser.

Jag skall bedja att få nämna, att man hemma i Molkom anord-
nat två föreläsningkurser, och båda åren har jag varit närvarande.
Och om man får deltaga i sådana kurser och åhöra de föredrag, som
der hållas af professorer, doktorer och andra lärda män, så lærer man
ej komma fram med det påståendet, att man ej der skulle kunna
inhemta sådana kunskaper, som kunna vara af nytta för såväl folk-
skolelärare som folk i allmänhet. Finge man vidare se dessa folk-
skolelärare, då de äro närvarande på sina sammanträden, och höra,
huru de diskutera och huru de tala om talanger och undervisningssätt
och principer för att kunna göra sig nytta af hvarandras kunskaper
och sedan kunna tillämpa dem i skolorna, så skall man mycket lätt
kunna inse de fördelar, som dylika kurser föra med sig.

Den siste ärade talaren sade, att det skulle ställa sig alltför dyrt
att iurätta dylika kurser, men jag får säga, att, ehuru några näm-

Ang. ifrågasatt anslag till vissa s. l. sommarkurser.

värda bidrag icke gifvits till de båda kurser, som gifvits i Molkom, kurserna likväl kunnat gå för sig.

Samme ärade talare ordade äfven om, att vi hade universitet med skickliga lärarekrafter, och dit borde skollärarne resa för att hemta kunskaper, upplysningar och erfarenhet, i stället för att söka få till stånd sommarkurser på landet. Jag vill då fästa hans uppmärksamhet derpå, att en folkskolelärare å landsbygden har 800 kronor i kontant lön, jemte ersättning för kofoder och vedbrand. Om han nu är gift och har fyra barn t. ex., så utgör hans familj ju sex personer. Fördelas hans årsinkomst på dessa sex, så blir det för hvar person circa 133 kronor om året att lefva på. Jag hemställer nu till den ärade talaren, huruvida, om han sutte i dylika omständigheter, han skulle — han må nu hafva ett aldrig så stort intresse för universitetet — verkligen resa dit, eller om han icke fastmer skulle stanna hemma. Det är visserligen sant, att menniskan lefver icke allenast af bröd; men det är också sant, att det behöfves en hel del för de materiella behofvens tillfredsställande, och då det för en folkskolelärare icke fins något öfverflöd på medel härför, så blir följden den, att största delen af dem måste vara beröfvad tillfälligen till gemensam uppbyggelse och undervisning. Dessa folkskolelärare, som komma från seminariet, blifva direkt utplanterade på landsbygden och komma således mera sällan i beröring med några mer intilligganta personer. Om man härtill lägger det enformiga lif, de äro hänvisade att föra, så är det klart, att det skall bli ganska svårt och tråkigt för dem. De enda intilligganta personer, som de hafva något umgänge med, är ju presterskapet, och detta dertill blott vid de tillfällen, då examen hålles. Jag tror därför, att den ärade talaren skall gifva mig rätt i det påståendet, att om någon corps inom landet är i behof af understöd för att upplifvas att åter fortsätta sina arbeten, så är det folkskolelärarecorpsen.

Utskottet har sagt sig anse, att dessa fortsättningskurser hafva nytta med sig och äro så fördelaktiga, att de borde understödjas af enskilda personer eller af kommuner. Ja, det är godt och väl, att utskottet medgifver detta, men utskottet säger också vidare, att det »icke funnit dessa kurser vara af sådant allmänt gagn, att desamma böra vid sidan af de föreläsningskurser för arbetsklassen, hvilka redan länge erhållit statsbidrag, med statsmedel understödjas», och därför »har utskottet ansett sig böra hemställa, att herrar Sahlins och Janssons förevarande motion icke må vinna Riksdagens bifall». Om man nu tänker på förhållandet med dessa föreläsningskurser för arbetsklassen, så är det ju alldeles gifvet, att sådana kunna förekomma endast i städerna och de större arbetscentra på landsbygden, och att endast dessa trakter kunna hafva någon nytta af att föredrag hållas för arbetsklassen. Men vår folkskolelärarecorps, som behöfver inhemta kunskaper för att sedan meddela dem åt hela allmogeklassens barn, den står i sådan undantagsställning, att den icke är i tillfälle att få höra något af dessa arbetareföreläsningar. Det synes mig därför, som om utskottet snarare bort säga, att här är en lucka, som behöfver ifyllas. Då folkskolelärarne äro kringspidda på hela landsbygden och icke kunna få tillfälle att deltaga i dylika arbetarekurser, är det rätt-

vist, att de genom inrättande af de föreslagna sommarkurserna beredas möjlighet att utvidga sina kunskaper. Jag tycker verkligen, att det vore bra besynnerligt, om denna kammare, i en tid, då vi hafva en sådan massa med öfverskottsmillioner, skulle vilja afslå ett förslag, som åsyftar att åt folkskolelärarne på landsbygden bereda tillfälle till en välbehöflig undervisning, som de sedan i sin tur skola gifva åt hela den uppväxande generationen i landet. Jag föreställer mig, att något sådant icke gerna kan vara möjligt, och följaktligen skall jag be att få yrka afslag å utskottets hemställan samt bifall till motionen.

*Ang. fråga-
satt anslag
till vissa
s. k. sommar-
kurser.
(Forts.)*

Herr Sahlin: Det är emot ett par saker i herr Thylanders au-
förande, som jag skall be att få rigta några anmärkingar.

Jag vill då först fästa mig vid hans påstående, att motionärerna ställt de föreslagna föreläsningskurserna på samma nivå som de redan införda arbetareföreläsningarna. Detta ville han visa dermed, att motionärerna framställt det villkoret, att till förhindrande af religiösa och politiska stridigheter samma bestämmelser skulle stadgas för dessa sommarkurser, som Kongl. Maj:t och Riksdagen antagit med afseende på arbetareföreläsningarna. Härmed är ju dock icke meningen att utöfva en kontroll i detalj på verksamheten vid dessa kurser, så att man skulle kunna gripa in och säga: nu begick ni ett fel, nu gick ni för långt; utan afsigten med bestämmelserna är ju endast att dermed vinna en garanti för att icke dessa kurser skola bli valplatser för agitation eller oroshårdar, vare sig åt ena eller andra hållet. Men det kan ju ej för öfrigt innebära något klandervärdt, att dessa kurser närma sig arbetareföreläsningarna, såvida man icke skulle vilja mot de senare anmärka, att de äro alldeles för vetenskapliga, och att man för ifrågavarande kurser på landet således borde gå något under den för närvarande för arbetareföreläsningarna normala nivån, om man skall kunna verka så, som man vill verka.

Den kontroll, som omtalas i motionen, afser att åstadkomma viss-
het för Riksdagen, att icke de för kurserna anslagna pengarna skola bortslarvas, om jag så må uttrycka mig, och denna förvissning bör ju Riksdagen kunna ega, då landsting, kommuner eller enskilde skulle tillskjuta ett motsvarande belopp. Någon annan kontroll kan det ju icke blifva fråga om.

Jag har nog tänkt i mitt stilla sinne, att det kanske icke dröjer så länge, innan folkskolelärarecorpsen har rätt många representanter, som genom studier under universitetetslärares ledning vuxit oss vanliga magistrar öfver hufvudet. Det låter åtminstone så, när det säges, att, om man skall kunna lära sig någonting, man måste vända sig till universiteten. Jag tror emellertid icke, att detta är den vanligaste tonen inom folkskolelärarecorpsen; jag tror tvärtom, att denna corps med stor tacksamhet mottager *hvarje* erbjudet bildningstillfälle, åtminstone har jag sett det vid dessa kurser på landet.

Talaren anförde också, att anslaget vore för lågt tilltaget. Jag medgifver mycket gerna, att det är ett särdeles litet anslag, som vi begärt, och att det är en mycket liten ekonomisk valuta, som gifves åt dem, hvilka arbeta på detta område, liksom ock öfver hufvudet taget åt alla dem, som arbeta på något bildningsområde, vare sig det är

Ang. ifrågasatt anslag till vissa s. k. sommarkurser.
(Forts.)

fråga om arbete i de allmänna läroverkens tjänst eller om sträfvanden för folkbildning i allmänhet. Å andra sidan gifves det dock en rik lön, för arbete å folkupplysningens område, men för att erhålla denna lön, fordras det, att man är en smula fantast. Är man det i någon mån, så återvänder man från dessa kurser med en betydligt upplifvad fantaststämning, en stämning, som blifvit högst betydligt lyft genom det intresse, som åhörarne ådagalagt. En sådan fantast nöjer sig gerna med en liten lön och känner sig ändå glad öfver, att han kunnat för folkbildningen uträtta något, som han trott vara till gagn för densamma.

Herr Thylander: Till att börja med vill jag anföra den omständigheten, att det icke är mot sjelfva principen om sommarkurser, som jag rigtar mina hugg, utan det är mot det sätt, hvarpå anslag dertill begäres. Jag nämnde nyss, att denna motion bragt frågan i sådant läge, att den rivalitet, som redan förut förefans emellan sommarkurser på landet och sådana kurser vid universitetsstäderna, har ökats just genom det sätt, hvarpå anslag till de förra begärts. Vill man begära anslag till bestämda kurser under ferietiden — à la bonheur, det kan jag vara med om; men då vill jag, att det skall gifvas i form af stipendier och icke på sådant sätt, att det användes för föreläsningskurser på landet, ty det är otvetydigt ett fel, som man då begår.

Herr Jansson trodde, att mina orediga och tränga begrepp om nyttan af ifrågavarande föreläsningskurser skulle bero på bristande kännedom om desamma, men förhållandet är nu i stället det, att jag varit i tillfälle inhemta kännedom både om den valuta, som man kan få af föreläsningskurser på landsbygden, och den nytta, som man kan hafva af dylika kurser i universitetsstäderna. Om jag nu får påpeka det rika material, man har att begagna sig af vid universiteten, vidare att kurserna derstädes ledas af personer, som äro mäktiga att när som helst lokalisera sin vetenskapliga verksamhet på ett bestämdt område och der uttaga hvad som för ögonblicket behöfs, samt om jag slutligen härtill lägger den stora föreläsningsvana, dessa professorer och andra universitetslärare besitta, samt att det åskådningsmaterial, som står till buds, är af den beskaffenhet, att den kunskap, man inhemtar, beror icke så mycket af föreläsarens ord, utan fastmer derpå, att föreläsaren kan, så att säga, visa upp och lefvandegöra hvart enda ord, han säger: om jag framhåller allt detta, så har jag väl rättighet säga, att den valuta, man kan göra sig genom att besöka feriekurser uti universitetsstäder, är större och mera värd än den nytta, som kurser på landsbygden kunna inbringa.

Piken, som jag fick derför, att jag skulle underskatta elementarläroverkens lärares förmåga att hålla värdefulla föreläsningar, den piken drog icke. Jag underskattar icke deras förmåga; jag har icke någonsin sagt, att de icke skulle kunna hålla sådana föreläsningar. Men jag har sagt, att den ställning, de såsom lärare intaga, ovilkorligen tvingar dem in i en sådan verksamhet, att de icke äro lämpliga att för en så kort tid som de ungefär 14 dagar, som skulle åtgå för hvarje kurs, utdela det för åhörarne afsedda kunskapsmättet. Att de icke

besitta en dylik förmåga i lika hög grad som universitetslärarne, deri kan man väl gifva mig rätt.

Hvad beträffar de ekonomiska svårigheter, hvori folkskolelärarne på landsbygden lefva, så känner jag dem mycket väl. Men då förhållandet är det, att statens jernvägar varit så humana, att de åt kursdeltagarne beviljat fri resa till stället för kursernas hållande — eller derifrån, om man så vill, ty man får resa fram och åter på enkel biljett — så minskas ju derigenom omkostnaderna ganska betydligt, och omkostnaderna i universitetsstäderna blifva säkert icke större än vid folkhögskolorna i landsorten eller i småstäderna. Jag kan icke tänka mig, att utgifterna blifva mindre på dessa senare ställen, då jag vet hvad det kostar att bevista föreläsningar i universitetsstäderna. Att dessa folkskolelärare äro i behof af bidrag, om de skola kunna bevista några kurser, det vet jag lika väl som den ärade talaren, jag vet ock, huru som de få vända och vrida på hvart enda öre för att få debet och kredit att gå i hop.

Men allt detta hjälper icke saken i detta fall. Ty, mina herrar, vi må komma i håg, att föreläsningskurserna skulle sträcka sig endast öfver 14 dagar, och i afseende på föreläsningarnas mängd har jag icke så små fordringar som motionärerna, eller att kurserna skulle omfatta circa fyra genomgående föreläsningsserier. Jag ville hafva det ordnad så, att man kunde vara sysselsatt dagen i ända. Så har förhållandet varit med de i universitetsstäderna anordnade kurserna, och jag vet, hvilken valuta ett sådant arbetssätt medfört, trots det, att man fick arbeta från klockan nio på morgonen till klockan sju på kvällen. Jag för min del bevistade nemligen så många dylika föreläsningar, att deras antal uppgingo till en åtta à nio om dagen, och ändå var jag icke trött. Detta torde få anses utgöra ett bevis på, att man under kurser i universitetsstäderna kan lära sig betydligt mera.

Men en omständighet är verkligen märkvärdig, och det är, att motionärerna tyckas fästa sig så mycket dervid, att de kunskaper, som kunna fås genom föreläsningskurser, skulle man sedermera direkt använda vid undervisningen i folkskolan. Men detta är väl icke gerna meningen, utan hufvudsyftet bör väl vara för det första, att man skall så mycket som möjligt öka sitt eget kunskapsmått, och för det andra, att man skall hindras från att försjunka i slöhet och slapphet, hvilket annars lätt kan blifva fallet, då man instänger sig inom fyra väggar. Men bjuder man till att i folkskolan på ett direkt sätt nedlägga det på kurserna förvärfvade kunskapsmättet och utså dess ädla frön, då hugger man i sten. Man har tydligen ingen erfarenhet, om man tror, att föreläsningarna kunde på ett omedelbart sätt bibringas eleverna i folkskolan såsom ett undervisningsämne. Utan man skall ur dessa föreläsningar göra de utdrag, som man behöfver vid undervisningen, odla sig sjelf och uppöfva sin undervisningsförmåga.

Jag skall icke längre uppehålla mig vid denna fråga, ty jag anser mig hafva anfört tillräckliga skäl för afslag. Jag står således vid mitt yrkande.

Herr Jansson i Krakerud: Jag skall blott be att få säga några ord.

Ang. ifrågasatt anslag till vissa k. sommarkurser.
(Porta.)

Ang. ifråga-
satt anslag
till vissa
s. k. sommar-
kurser.
(Forts.)

Den siste ärade talaren påstod, att kostnaderna för beivrande af kurser i landsorten skulle bli lika stora som att resa till en universitetsstad. Jag skall då be att få för honom omtala, huru vi i detta afseende hade det vid Molkoms folkhögskola. Der gick det så till, att några personer uppköpte alla de för kursdeltagarne erforderliga matvaror samt anskaffade tjänare, som hade bestyret med dessa matvarors tillagande och anrättningar, hvarvid alla kursdeltagarne åto i ett och samma rum, vid ett enda stort bord. På detta sätt blef kostnaden för mathållningen ganska billig, och den ärade talaren torde väl få gifva mig rätt deri, att det icke går för sig att i en universitetsstad anordna kosthållet på ett lika enkelt och billigt sätt, som vi hade gjort det i Molkom.

Vidare förmenade den ärade talaren, att det skulle ligga en stor fördel deri, att man finge resa till en universitetsstad och der åhöra föreläsningkurser. Jag vill då hemställa till talaren, huruvida icke folkskolelärarecorpsen sjelf skulle kunna få lof att hafva en åsigt i denna fråga. Der hemma i Molkom framställdes det spörsmålet, huruvida det icke förefunnes skäl att hålla föreläsningarna i en stad i stället för i Molkom, men derpå svarade folkskolelärarne enhälligt, att det icke vore lämpligt att förlägga kurserna till en stad. Föreläsningarna borde hållas på landet, så hade man mera frihet och kunde ostörd af allt stadsbuller åhöra desamma.

Vidare nämnde den ärade talaren, att de föreläsningar, som höllas i universitetsstäderna, och den materiel, som der stode till buds, vore af den beskaffenhet, att den lemnade folkskolelärarne bättre tillfällen att förvärfva sig kunskaper, än hvad som kan ske genom kurser å landsbygden. Jag vet nu icke, hvad han menar med »materiel», om det nu icke måhända skulle vara åskådningsmateriel, som ju kan vara bättre och fullständigare i en universitetsstad. Eljest fattas nog icke materiel vid folkhögskolorna, och vi ha der lika kunskapsrika föreläsare att tillgå som vid universiteten. Jag kan därför icke förstå, hvarför den ärade talaren skall hålla derpå, att fattiga folkskolelärare, som vilja skaffa sig ökade kunskaper, skola med dryga kostnader resa till en universitetsstad och der uppehålla sig på sommaren. Han borde väl kunna erkänna, att något sådant är omöjligt för dem, så mycket mera, som man vet, att det är mycket svårt för dem att en så pass lång tid uppehålla sig vid en folkhögskola, der man ju sökt ställa det så billigt som möjligt för dem. Följaktligen kan man beteckna detta påstående som ett hån mot folkskolelärarecorpsen.

I detta sammanhang skall jag be att få nämna för den ärade talaren, att vi i Molkoms folkhögskola hade till lärare sådana personer som en docent, en f. d. docent, en amanuens — som hette Hammarskjöld, vill jag minnas — en vetenskapsman vid namn Stolpe, en doktor, som hette Sallin, och så en lektor, som också hette Sahlin, och flera andra, som jag nu för tillfället icke kommer i håg namnen på. Jag tycker, att den ärade talaren borde kunna erkänna, att alla dessa personer hade så pass stora kunskaper, att de mycket väl kunde hålla föreläsningar för folkskolelärare och allmoge på landsbygden. Och jag tror, att, om dessa senare inhemtat allt det, som dessa vetenskapsmän der för dem presenterat,

man icke med fog kan begära, att de skulle inhemta något ännu mera *Ang. ifrågasatt anslag till vissa k. sommar-kurser.*
i Lund.

Den ärade talaren sade, att han ville hafva föreläsningskurser så anordnade, att man kunde gå hela dagen och åhöra föredrag; så hade han själf gjort på kurser i en universitetsstad. Jag skall då be att för honom få nämna, att så tillgick äfven vid Molkom; der höllos föredrag hela dagen, undan för undan, så att på sådana var der ingen brist. Jag skall anhålla, att den ärade talaren ville vara god och helsa på vid en sådan lärokurs vid en folkhögskola på landet, innan han uttalar sig om densamma, ty efter hvad jag kan förstå, har han verkligen icke reda på dessa förhållanden, utan han har, innan han här uppträdde, bara gjort sig en del föreställningar derom, och sedan har han grundat sina i sitt yttrande anförda motiv på dessa föreställningar. En annan sak hade det varit, om han bevistat någon sommarkurs å landsbygden; då skulle han hafva kunnat grunda sin uppfattning på verkliga fakta och sanna förhållanden.

(Forts.)

Herr Thylander: Jag vill bara gent emot herr Jansson säga, att jag icke, såsom han tror, grundat mina omdömen om dessa tvenne grupper af föreläsningskurser på blott, så att säga, lösa hugskott, utan att jag verkligen närvarit vid begge slagen deraf. Men jag får tillkännagifva, att en sådan mönsteranstalt, som Molkoms folkhögskola tycks vara, fins icke hvar som helst på landsbygden inom de olika länen. Det har ju tydligen varit akademiskt bildade personer, som der verkat; men det är ju lika tydligt ganska svårt att få sådana i alla de skilda delarne af hela landet. Allt det öfriga, som den ärade talaren omordat, vet jag icke, om jag vill svara på; det vill jag dock säga, att han fått om bakfoten, om han tror, att jag icke på ort och ställe tagit reda på förhållandena rörande såväl ena som andra slaget af ifrågavarande föreläsningskurser.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, blef efter af herr talmannen i ämnet gifna propositioner utskottets hemställan bifallen.

Punkterna 89—106.

Biföllos.

Punkten 107.

Lades till handlingarna.

Punkten 108.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1900 bevilja ett anslag af 18,000 kronor till underhåll af Jersö sjukhus för spetelske.

Ang. anslag till Jersö sjukhus för spetelske.

På anförda skäl hemställde utskottet i denna punkt, att Riksdagen, i anledning af Kongl. Maj:ts förevarande proposition, må till understöd

Ang. anslag
till Jerfsö
sjukhus för
spetelske.
(Forts.)

åt Jerfsö sjukhus för spetelske på extra stat för år 1900 bevilja ett anslag af 14,000 kronor; dock att landstingen i de särskilda län, der de å detta sjukhus intagna patienter hafva sina hemvist, böra i proportion efter antalet patienter från de olika länen lemna det bidrag till sjukhusets underhåll, som utöfver det för ändamålet beviljades statsbidraget kan vara erforderligt, med sammanlagdt högst 4,000 kronor.

Sedan herr talmannen låtit uppläsa utskottets hemställan, lemnades ordet till

Herr von Friesen, som anförde: Herr talman! I sak har jag ingen ändring att föreslå uti utskottets hemställan, men det har genom ett förbiseende kommit att stå endast »landstingen i de särskilda länen». Det skulle ju kunna inträffa, att patienter till detta sjukhus komme från städer, som icke deltaga i landstingen, och därför skall jag anhålla att få föreslå, att kammaren behagade godkänna utskottets förslag med den ändring, att slutmeningen erhöles följande lydelse: »dock att landsting och städer, som icke deltaga i landsting, böra i proportion efter antalet å detta sjukhus intagna patienter med hemvist inom de respektive landstingsområdena och städerna lemna det bidrag till sjukhusets underhåll, som utöfver det för ändamålet beviljade statsbidraget kan vara erforderligt, med sammanlagdt högst 4,000 kronor.»

Herr Ericsson i Vallsta: Då jag icke kan gilla det slut, hvartill utskottet kommit uti förevarande punkt, skall jag anhålla att under några minuter få taga kammarens tid i anspråk.

Utskottet säger, att några invändningar af afgörande betydelse emot ändamålsenligheten af en sådan anordning, som af 1898 års Riksdag i dess af departementschefen omfördälda skrivelse föreslagits, icke synes utskottet hafva förekommit. Jag för min del anser deremot, att de invändningar, som gjorts mot den föreslagna anordningen, äro af ganska afgörande betydelse. Af de landsting, som haft att yttra sig i frågan, hafva de flesta icke haft något att invända mot ifrågavarande förslag, men ett par af dem har vägrat att lemna bidrag till sjukhusets underhåll på den grund, att det icke förkommit några fall af spetelske inom deras områden. Jag vill dock framhålla, att det kan inträffa fall af spetelska inom ett landstingsområde, utan att landstinget derom har någon kunskap. Vid ett besök å Jerfsö sjukhus sistlidna höst såg jag der en qvinna från Dalarne, som jemte två söner blifvit å sjukhuset nyligen intagen såsom varande angripen af spetelska. Denna qvinna hade under flera år lidit af sjukdomen utan att hvarken hon sjelf eller den läkare, hon anlitat, haft kännedom om dess beskaffenhet. Slutligen kom hon att undersökas af en specialist, hvarvid konstaterades, att sjukdomen var spetelska. Till följd deraf anställdes uti hemmet undersökning af hela hennes familj, hvarvid framgick, att två af hennes barn voro behäftade med samma förskräckliga sjukdom. Detta visar emellertid, att spetelskan kan förekomma, utan att landstinget har kännedom derom.

Vesterbottens läns landsting, med hvilket Kongl. Maj:ts befallningshafvande derstädes instämt, samt Kongl. Maj:ts befallningshafvande

i Blekinge och Jemtlands län hafva ansett, att denna sjukdom är af sådan beskaffenhet, att staten bör öfvertaga underhållet af ifrågasvarande anstalt för spetelske, och jag kan icke annat än instämma deruti.

Ang. anslag till Jersfö sjukhus för spetelske.
(Forts.)

Vidare har direktionen öfver Jersfö sjukhus gjort åtskilliga invändningar och bland annat påpekat, hurusom det möter stora svårigheter, derest det icke är klart, hvarest den inträdessökande skall hafva sin hemortsrätt. Skulle detta vara tvistigt, så kan han icke intagas, derest landstinget skall betala en del af underhållet, förrän frågan om hemortsrätten är afgjord, och han får således vänta, måhända en lång tid, innan hans ansökning kan beviljas, till skada för sig sjelf och fara för sin omgifning. Derjemte har direktionen påpekat, att det möter svårigheter vid debiteringen, om landstingen skola bidraga i förhållande till patienternas antal från landstingsområdena. Om bidraget skall utgå efter antalet underhållsdagar, så kan debiteringen icke verkställas förr, än räkenskapsåret är slut, och deraf blir följden, att det under första året kommer att förefinnas en brist, som i alla händelser bör af staten fyllas.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har påpekat dessa af direktionen omförmälda olägenheter och har dessutom sagt, att derigenom, att landsting vägra att lemna bidrag, hinder kan uppstå för statsbidragets utgående och att derigenom sjukhuset måste stängas. Han har uttalat såsom sin åsigt, att staten bör sörja för underhållet af en sådan anstalt som den ifrågasvarande.

När man gör ett besök på detta sjukhus, kan man icke få någon annan uppfattning, än att det är statens ovilkorliga skyldighet att sörja för vården och underhållet af dessa stackars sjuklingar, hvilka i alla fall hafva en så bedröflig lott. Men det är icke nog dermed, utan staten bör äfven tillse, att dessa sjuklingar icke blifva till fara för andra samhällsmedlemmar, utan att de isoleras. Detta kan emellertid icke åstadkommas derigenom, att staten endast beviljar medel till underhåll af sjukhuset, utan dertill fordras äfven, att det stiftas en lag, hvarigenom dessa sjuklingar åläggas isolering antingen derigenom, att de intagas på sjukhuset, eller att det i deras hem vidtages sådana åtgärder, att de icke blifva till fara vare sig för sina närmaste eller för andra.

Då jag således icke kan finna, att utskottet anfört några skäl, som kunna förringa de invändningar, som framstälts af åtskilliga myndigheter, utan endast förmenat, att dessa invändningar icke äro af någon afgörande betydelse, så skall jag, herr talman, anhålla att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Centerwall: Jag skall be att få vitsorda de uppgifter, som lemnats af min ärade kamrat på länsbanken. Och jag förmodar, att, om statsutskottets ledamöter hade varit i tillfälle att, såsom jag, sjelfva se Jersfö sjukhem för spetälske och den fruktansvärda sjukdom, som der vårdas, de ej skulle ställt sig på någon annan ståndpunkt än den, regeringen intagit. Jag kan icke lemna en beskrifning på detta det fruktansvärdaste bland mänskliga lidanden, för att icke störa herrarnes nattro. Denna sjukdom är sådan, att det icke går an att förfara på

Ang. anslag till Jerfsö sjukhus för spetelske.

(Forts.)

vanligt fattigvårdssätt och skjutsa de sjuka till höger och venster, innan de blifva intagna på sjukhus, utan i detta fall, om någonsin, måste man ingripa med detsamma.

Sjukdomen är, som sagdt, af den art, att den icke kan beskrifvas. Så mycket må dock antydvas, efter hvad jag sjelf sett, att det kan hända, att det slutligen kommit derhän, att, såsom fallet var med en stackars qvinna, den sjuka icke har något kvar af sina yttre lemmar annat än benen. Och det förekommer fall, som äro ännu värre, och som jag icke vill beskrifva.

Det är visserligen omtvistadt bland läkarne, huruvida sjukdomen beror på anlag eller på smitta. Men så länge detta icke är bestämdt utredt, utan man af vissa fall, t. ex. på Molokaj, har all anledning att tro, att den beror på smitta, bör man förfara derefter.

Det är i sjelfva verket så liten skilnad mellan hvad regeringen begärt och hvad statsutskottet föreslagit, att denna skilnad ej kan spela någon stor roll för Riksdagen, endast 4,000 kronor, en mycket liten summa, då det gäller bekämpandet af en så fruktansvärd landsplåga. Och jag tror, att kammaren skulle i mensklighetens intresse göra rätt mycket, om den antoge regeringens förslag. Jag får således yrka, att Riksdagen må på extra stat för år 1900 bevilja ett anslag af 18,000 kronor till underhåll af Jerfsö sjukhus för spetelske.

Herr Ivar Månsson: Det är ju så i detta fall, att staten påkostar de hufvudsakligaste utgifterna. På senare tiden och särskildt vid föregående års riksdag har det beslutits, att den summa, staten skulle utgifva för detta ändamål, skulle vara 14,000 kronor, då deremot den återstående kostnaden, 4,000 kronor, skulle delas på de län, som hafva patienter vid ifrågakvarande sjukhus. Kan det vara så orätt eller i något afseende farligt att låta denna lilla del, dessa 4,000 kronor, fördelas på de län, som hafva sjuka der? Det kan omöjligen vara af någon synnerlig betydelse, då, såsom jag sade, staten tager på sig det allra hufvudsakligaste af kostnaden eller 14,000 kronor. Det har nu visat sig, att Gefleborgs läns landstingsområde har de flesta patienterna eller ungefär hälften. Men detta medför icke större kostnad än 2,000 kronor, och vi veta ju, att i öfrigt alla län i landet få helt och hållet bekosta sin sjukvård. Kan det då vara så orätt, att de ifrågakvarande länen bidraga med den lilla utgift, som här är ifrågasatt.

Då Riksdagen så nyligen som år 1898 varit ense om detta, må kammaren ursäkta, att statsutskottet icke frångått den mening, som Riksdagen då uttalade. Och jag tror mig äfven veta, att Första Kamraren bifallit förslaget, sådant det föreligger. Då ingen orimlighet kan anses vara ifrågasatt, tillåter jag mig hemställa, att äfven denna kamrare måtte bifalla statsutskottets förslag, sådant herr von Friesen framställt det.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talmannen i afseende å de framställda yrkandena gifna propositioner afslog kammaren utskottets hemställan i hvad densamma skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning och biföll samma framställning oförändrad.

Punkterna 109—122.

Biföllos.

*Punkten 123.**Ang. anslag
till Stockholms
alkoholisthem.*

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1900 bevilja ett anslag af 7,500 kronor att utgå till understöd åt *Stockholms alkoholisthem* på vilkor, som af Kongl. Maj:t pröfvades lämpliga.

Utskottet hemställde, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att å extra stat för år 1900 anvisas 4,000 kronor att utgå till understöd åt *Stockholms alkoholisthem* på vilkor, som af Kongl. Maj:t pröfvas lämpliga.

I fråga härom anförde:

Herr Byström: Herr greve och talman, mina herrar! Jag ber att få säga några ord rörande detta ämne.

Först vill jag då säga, att jag tycker, att Kongl. Maj:t har anfört bättre och mera talande skäl för sitt yrkande, än utskottet gjort för sitt. Jag tror nemligen, att hemmet vid Eolshäll är värdt större uppmuntran, eller ett större anslag, än utskottet ansett sig kunna tillstyrka.

För det första tror jag detta med hänsyn till den kontroll, som öfvas öfver hemmets verksamhet. Af den lista, som upptager namnen på förtroendemännen, som skola ha vården om Eolshäll, ser jag, att bland dem finnas icke mindre än 12 läkare, af hvilka 4 äro professorer. Jag finner äfven af samma lista, att flera ledamöter af Riksdagens båda kamrar äro bland dessa förtroendemän. I hemmets årsberättelse läses också, att det står under öfverinseende af H. K. H. prins Carl o. s. v. Dessutom har det varmt rekommenderats af kongl. medicinalstyrelsen.

Med detta har jag blott velat säga, att jag tror, att man tryggt kan lemna medel åt anstalten och tro, att dessa medel rätt och väl användas. Vidare antager jag, att vi kunna vara eniga om, att anstalten är behöflig och att den utför en god och nyttig verksamhet. Det ligger en tabell här på kammarens bord — den har kommit endera dagen — som lemnar oss öfverstyrelsens öfver hospitalen underdåniga berättelse och statistiken öfver hospitalsväsendet. Der förekommer ett par siffror, som jag tycker bevisa, att man bör göra mera, än som föreslagits för ifrågavarande hem. Så säges, att på hospitalen intagits och vårdas icke mindre än 96 män och 4 qvinnor, som hafva kommit dit på grund af missbruk af alkoholhaltiga drycker; och så säges vidare, att andra hafva kommit dit på grund af faderns missbruk af alkohol. En supig faders arf kan sålunda stundom bli sinnessvaghet hos hans barn. Under sådana förhållanden förstå vi, hvilken stor mission ett sådant hem som Eolshäll har, då det söker bota dessa, som hålla på att förgås genom bruk eller missbruk af rusgifvande drycker.

Ang. anslag
till Stockholms
alkoholisthem.

(Forts.)

Det säges också, att antalet alkoholister i vårt land ökas med hvarje år. Jag har en uppgift, som en af landets mera bekanta läkare nyligen gifvit, och af hvilken framgår, att han uppskattar alkoholister-nas antal i vårt land till omkring 50,000. Jag skall icke taga kam-marens tid i anspråk för att läsa upp, hvad han vidare säger, utan jag har endast i korthet velat erinra om dessa siffror.

Jag tror äfven, att Riksdagen borde känna sig skyldig och villig att uppmuntra dem, som uppoffrat både pengar och tid för att inrätta denna anstalt, såsom den berättelse visar, hvilken nyligen — enligt hvad jag antager — lemnats till alla Riksdagens ledamöter. Så säges, att på enskild väg och genom nykterhetsvänner samlats för denna anstalt mellan tjugu och trettio tusen kronor. Det är särskildt ett par mera bekanta läkare, af hvilka den ene med kongl. fullmägt studerat alkoholistasylfrågor i utlandet, och hvilka läkare hafva egnat mycken tid och kraft och gjort stora uppoffringar för denna verksamhet, som ju afser att rädda drinkare från förderfvet. Det finnes visserligen bland dem, som behandlas eller behandlats på alkoholistasylerna, många fall, som äro nedslående, det må jag erkänna, men jag tycker ändå, att Riksdagen icke borde ställa sig afvisande i fråga om uppmuntran af denna verksamhet. Ty de, som här kunna kureras, bli ju en ren vinst för hemmet och landet. Det blir en nationalvinst, som borde vara värd de få tusen, man gifver ut derför.

Så är det ett annat skäl, som jag äfven vill erinra om, och det är, att staten får så mycket i inkomster af bränvinshandteringen, att den borde göra något för att hjälpa dem, som hafva strukit med på kuppen, då de hafva bidragit med att supa in de millioner, som statskassan årligen får. Som bekant, har staten en direkt inkomst af bränvinet på icke mindre än omkring 19 millioner kronor per år, och då borde det kunna anses billigt, då man här begär, ja, icke ens en hundra-dels procent af denna summa för att söka rädda åtminstone några af dessa många, som förstörts genom inbringandet af dessa många millioner i statskassan.

Tänker man sig vidare de stora inkomster, staten så väl som kom-munerna ha af rusdryckshandteringen på annat sätt, än nyss nämudes, så synes mig deri ligga ett ytterligare skäl för att lemna det ifråga-varande räddningshemmet något större bidrag än det af statsutskottet föreslagna. Statsutskottets prutande på hvad Kongl. Maj:ts proposition i detta fall begär synes mig icke vara sparsamhet, utan jag ville snarare kalla det njugghet, och jag fruktar, att man här kan tillämpa ordspråket: »Snålheten bedrager visheten». Jag hemställer för den skull, i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, att Riksdagen måtte på extra stat för år 1900 bevilja ett anslag af 7,500 kronor att utgå till understöd åt alkoholisthemmet Eolshäll invid Stockholm på de vilkor, som af Kongl. Maj:t prövas lämpliga.

Jag vill också särskildt erinra derom, att i Tyskland göres ganska mycket för att rädda sådana existenser, som äro så långt på väg att för-loras, att de svårigen kunna räddas, om de för resten kunna räddas på något annat sätt än genom läkarevetenskaplig och regelmessig, på mångårig erfarenhet byggd behandling på lämplig anstalt. I flere andra

länder är förhållandet enahanda. Jag tycker, att vi i Sverige icke böra vara sämre i detta fall.

Jag tror också, att det skulle uppmuntra nykterhetsvännerna i vida kretsar, om staten härvidlag ville biträda med mera medel, än den hittills gjort. Hela det anslag, som nu gifves direkt af Riksdagen för nykterhetsändamål, är fattiga 10,000 kronor, då rusdryckshandteringen, ja, bränvinet ensamt, har inbringat i rundt tal nära 20 millioner kronor. Jag ber därför, herr talman, att få yrka, att kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts förslag i denna fråga.

Ang. anslag
till Stockholms
alkoholisthem.

(Forts.)

Häruti instämde herrar *Hammarström*, *Nyström* och *Nordin* i Hammerdal.

Herr von Friesen: Herr talman! Jag tänkte, att det icke just skulle behöfva debatteras något om denna sak i dag — i synnerhet så sent, som det nu är —, ty det är dock en betydlig tillökning af anslaget, som nu är föreslagen af statsutskottet. Beloppet är nu dubbelt mot det, som gick uti gemensam votering förra året, och detta är nu af båda kamrarnes ledamöter i statsutskottet föreslaget.

Skälet till, att anslaget blifvit af utskottet satt till 4,000 kr., är ju det, att då hemmet vid Sans-Souci, som har plats för 7 patienter, har ett anslag af 2,000 kronor, vore det lämpligast, att Stockholms alkoholisthem, som har plats för 15 patienter, finge ett dubbelt så stort belopp, eller 4,000 kronor.

Gent emot den föregående ärade talaren vill jag framhålla, att jag icke betraktar denna angelägenhet som en nykterhetsfråga, utan som en sjukhusfråga, om jag så får säga. Resultatet af dessa hems verksamhet kan ännu icke anses vara oomtvistligt. Särskildt har den berättelse, som här blifvit utdelad, på mig gjort ett mycket dystert intryck, så till vida som resultatet af hemmets verksamhet just icke kan sägas hittills ha varit så särdeles glädjande. Det vill jag emellertid icke alls lägga hemmet till last; jag känner icke till den saken. Jag tror, att frågan i allmänhet är en mycket svårlöst fråga och att hela denna verksamhet icke kan betraktas som annat än ett experiment; äfven ur denna synpunkt anser jag, att det belopp, som statsutskottet föreslagit, kan anses vara rätt afpassadt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Tällberg: För min del tror äfven jag, att ganska goda skäl föreligga för ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Det är mycket riktigt, såsom den senaste ärade talaren anförde, att man bör göra en jämförelse mellan Stockholms alkoholisthem och Sans-Souci vid Upsala; men denna jämförelse blir enligt min uppfattning riktigare, om man jemför det antal patienter, som *verkligen* hafva vårdats på des-a hem. Vi finna då af hvad som är anfördt i den kongl. propositionen, att vid Stockholms alkoholisthem ha vårdats 15 patienter samtidigt, under det att vid Sans-Souci på en gång vårdats endast 4 patienter. Styrelsen för det senare hemmet förklarar sig visserligen kunna framdeles taga emot 7 patienter. Jag vet icke, huru många patienter, styrelsen för Stockholms alkoholisthem anser sig

Ang. anslag kunna i framtiden mottaga. Men jag tror, att det är riktigast att till Stockholms hålla sig till de faktiska siffror, som angifva, huru det hittills varit alkoholisthem. staldt.

(Forts.)

Jag vill visst icke framställa något klander mot statsutskottet, derför att utskottet sökt pruta något på hvad Kongl. Maj:t har begärt. Ty statsutskottets förslag innebär, såsom den senaste talaren mycket riktigt anmärkte, en ganska väsentlig förhöjning i hvad utskottet förra året föreslog. Statsutskottet föreslår nu ett dubbelt belopp mot förra året, och om vi skulle bifalla Kongl. Maj:ts proposition, skulle anslaget blifva nära fyra gånger så högt som det, hvilket förra året beviljades, och det anser jag i detta fall vara riktigt. Men vi tvistade äfven då om denna fråga. Då begärde Kongl. Maj:t ett vida högre belopp än nu. Om emellertid Riksdagen förra året begick ett misstag genom att bevilja för litet, så följer ju deraf icke, att vi nu böra göra oss skyldiga till samma misstag. Att statsutskottet försöker att pruta, anser jag i allmänhet vara riktigt, och jag vill icke klandra utskottet derför. Ty skulle man icke inom statsutskottet göra försök att nedsätta vissa anslag, så skulle utgifterna springa så upp i höjden, att knappast någon kunde veta, hvar det skulle sluta.

Men jag har ett särskildt skäl för att vi böra bifalla Kongl. Maj:ts proposition, och det är, att detta hem eljest icke skulle kunna fylla sin egentliga uppgift, nemligen att taga hand om medellösa personer. Enligt hvad styrelsen upplyst, skulle detta icke kunna ske utan det begärda anslaget. Såsom vi alla känna, är ju förhållandet så olyckligt, att det icke allenast är bland de rika, som man har att söka offren för dryckenskapen, utan äfven bland de fattiga och medellösa. Och jag vågar hoppas, att åtminstone denna kammare anser den fattige vara värd upprättelse lika väl som den förmögne. Det är från denna synpunkt, som jag vågat vid denna sena timme begära ordet och som jag ber att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å utskottets hemställan i denna punkt.

Häruti instämde herrar *Wavrinsky, Broström* och *Norberg*.

Herr Boëthius: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke blanda mig i denna fråga för öfrigt, men då jag är ordförande i styrelsen för anstalten Sans-Souci, och då den senaste talaren ansåg det vara osäkert, huruvida denna anstalt skulle kunna mottaga 7 patienter i stället för 4, som förut skett, ber jag att få upplysa derom, att det nu blifvit omordnad vid anstalten så, att den verkligen mottager 7 patienter. Eftersom tvifvel rörande denna sak här uttalats, har jag velat få denna upplysning intagen i kammarens protokoll.

Herr Månsson: Det kan icke förvåna, att herr Daniel Persson talat för det bögre anslaget, då han ju redan i fjor — om jag minnes rätt — yrkade bifall till den kongl. propositionen, i hvilken då begärdes ett anslag, som flera gånger öfversteg det nu ifrågavarande beloppet. Det vore ju också vackert, om man kunde gifva när som helst och huru som helst. Emellertid ber jag att få erinra derom, att det anslag, som af utskottet föreslagits, icke är ringa i betraktande

af patientantalet. Det blir ungefär 266 kronor för år eller nära en krona om dagen för hvarje patient, som staten skulle lemna i bidrag.

Om vid anslaget vore fäst ett bestämdt vilkor, att vid hemmet skulle finnas ett visst antal friplatser för obemedlade, så kunde herr Daniel Persson hafva rätt i den delen af sitt anförande. Men något sådant vilkor är icke uppställt, och man vet således icke, huru många medellösa personer kunna komma att på anstalten behandlas.

Det synes mig, att Riksdagen bör i detta fall skipa rättvisa mellan de båda anstalterna, hvilka, så vidt jag kan finna, verka godt båda två. Då nu den ena anstalten, som har plats för 7 à 8 patienter, får 2,000 kronor, är det alldeles i sin ordning, att den andra anstalten, som kan mottaga dubbelt så många patienter, får dubbelt så stort anslag, men dermed bör det vara punkt.

På denna grund yrkar jag bifall till statsutskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed slutad. Derunder hade yrkats *dels* bifall till utskottets hemställan, *dels* ock afslag å nämnda hemställan i hvad densamma skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning och bifall i stället till sagda framställning oförändrad. Herr talmannen, som nu gaf proposition å nämnda yrkanden, förklarade sig finna förstnämnda yrkande vara med öfvervägande ja besvaradt. Votering begärdes likväl, hvilken ock nu egde rum efter följande af kammaren godkända onröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 123:dje punkten af förevarande utlåtande n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan i hvad densamma skiljer sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, bifallit sagda framställning oförändrad.

Voteringen utföll med 97 ja, mot 54 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkterna 124—132.

Biföllos.

§ 2.

Härefter föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren bifallna statsutskottets utlåtanden:

n:o 41, i anledning af väckta motioner om höjd aflöning för Riksdagens justitieombudsman;

n:o 42, i anledning af väckt motion om tryckning af konstitutionsutskottets memorial och öfriga expeditioner vid 1810, 1812 och 1815 års urtima riksdagar; och

n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående godtgörelse till dem, som lidit förluster genom de af f. d. svenske och norske konsuln i New-York K. Woxen i svenska ärenden begångna förskingringar.

§ 3.

Till afgörande förelåg slutligen statsutskottets memorial n:o 44, i anledning af kamrarnes beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens fjerde hufvudtitel.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6 och 7.

Biföllos.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkten 9.

Bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkten 11.

Bifölls.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Punkten 13.

Bifölls.

§ 4.

Herr *A. Aulin* aflemnade en af honom och herr *M. F. Nyström* undertecknad motion, n:o 246, med förslag till lag om beräkning i vissa fall af tid, som afses i lagen om skydd för vissa mönster och modeller.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående de af kammaren denna dag fattade beslut.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden:

n:o 45, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse från kronans mark inom Piteå socken af ett område till plats för en kapellbyggnad m. m.;

n:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Umeå stad af en del af Klabböle kronolaxfiske i Umeå elf;

n:o 47, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af mark från förra öfverjägmästarebostället 1 mantal Gate n:o 1 i Vermlands län för en vattenledning till Arvika köping;

n:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra militiebostället 1 mantal Skrukeby n:o 8 i Östergötlands län hörande lägenhet;

n:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra kronofogdebostället 1 mantal Wik n:o 1 i Södermanlands län hörande lägenhet;

n:o 50, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till häradsskrifvarebostället $\frac{1}{2}$ mantal Plittorp n:o 1 i Kalmar län hörande lägenhet;

n:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af två under kronohemmanet $\frac{5}{8}$ mantal Askö n:o 1 i Södermanlands län lydande lägenheter;

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till landtförsvaret af ett till indragna furirsbostället Mjölby n:o 15 Södergården hörande område;

n:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordsöndring från indragna militiebostället Tostebol n:o 1 i Ny socken af Vermlands län; och

n:o 54, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till statens jernvägar af kronolägenheten Ingenting i Solna socken af Stockholms län med visst undantag;

bevillningsutskottets memorial och betänkanden:

n:o 24, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 20, angående ändring af 4 § bevillningsförordningen;

n:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af § 9 mom. 1 c) tulltaxeunderrättelserna;

n:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af § 10 mom. 4 kongl. förordningen den 13 juli 1887 angående villkoren för tillverkning af bränvin, sådant nämnda mom. lyder enligt kongl. kungörelsen den 1 juni 1894; och

n:o 27, i anledning af väckta förslag till bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge;

lagutskottets utlåtande n:o 47, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ersättning af allmänna medel i vissa fall för skada, som förorsakats af embets- eller tjänsteman, till lag om ändrad lydelse af 17 kap. 11 § handelsbalken samt till lag om ändrad lydelse af 85, 86, 143 och 164 §§ utsökninglagen;

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 15, med anledning af väckta motioner om inrättande vid rikets allmänna läroverk af en särskild afgangsexamen för lärjungar, som vid 15—16-årsåldern önska sluta sin skolgång m. m.; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 16, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t beträffande befrielse för fattigvårdsstyrelse i gränskommun från befattningen med fortskaffande af från grannlanden hitförpassade nödstälde svenske undersåtar.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr *F. W. H. Pegelow* under 2 dagar fr. o. m. den 17 dennes; och herr *C. J. Jakobson* under 4 dagar fr. o. m. den 19 dennes.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,13 på natten.

In fidem

E. Nathorst Böös.